

Balans 2015 - 2019

Doen, beleven, bijstellen

Provincie Gelderland

Definitief PS
woensdag 19 december 2018 10:08

Bezoekadres: Markt 11, 6811 CG ARNHEM
Postadres: Postbus 9090, 6800 GX ARNHEM
Telefoon: (026) 3599480
E-mail: post@gelderland.nl
Website: www.gelderland.nl

 provincie

Gelderland

Doen, beleven, bijstellen

Resultaten en ervaringen van de bestuursperiode 2015-2019

In de Balans over deze bestuursperiode delen wij met u de resultaten en ervaringen van de afgelopen 4 jaar.

De weergave van de resultaten op deze site zijn een aanvulling op ons digitale magazine Balans. Start met lezen van ons digitale magazine Balans.

1 | Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer

In alle kerntaken werken we, samen met onze partners, aan een gezond, schoon, veilig en welvarend Gelderland. Binnen deze kerntaak doen we dat bijvoorbeeld door:

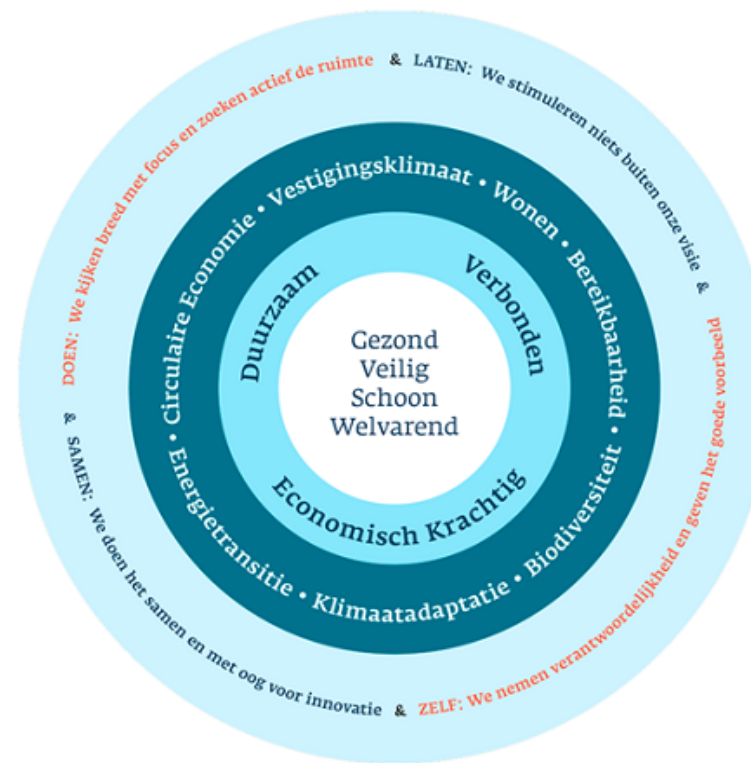
- in de gebiedsopgaven naar integrale maatwerkoplossingen voor de 6 gebieden te zoeken
- leegstaande kantoorpanden naar een nieuwe, nuttige bestemming te transformeren
- plannen in de woonagenda af te stemmen zodat iedereen prettig kan wonen
- de leefbaarheid in kernen en dorpen te versterken
- schoon drinkwater te garanderen
- ervoor te zorgen dat bescherming tegen hoog water goed in het landschap past
- voor een evenwichtige oplossing rondom luchthaven Teuge te pleiten.

Omgevingsvisie

De resultaten; wat hebben we bereikt?

- doorontwikkeling Omgevingsvisie Gaaf Gelderland en actualisatie verordening

- open gesprekken met partners en anderen betrokkenen over maatschappelijke opgaven en de inzet en rol van de provincie daarin. Op basis daarvan hebben we de Omgevingsvisie vormgegeven
- focussessies met partners: samen met overheden, ondernemers, inwoners zijn focus en ambities scherpgesteld
- op basis van die focussessies is de kadernota Actualisatie doorontwikkeling Gelderse Omgevingsvisie en Omgevingsverordening 2018 aan PS voorgelegd
- inzoomsessies via open inschrijving met 250 organisaties, overheden, ondernemers en inwoners
- symposium Werken als 1 overheid met Gelderse bestuurders
- participatie via inzet van Forum Gaaf Gelderland
- inzet van spelvormen als Escaperoom en Gelders Omgevingsspel
- debatten op mbo-scholen in Gelderland faciliteren
- projecten Omgevingsvisie 'Mijn Ideale School' op basisscholen

- 70 studenten van de Radboud Universiteit brachten kansen en dilemma's voor de Gelderse Omgevingsvisie in kaart
- totstandkoming van de actualisatieplannen 1 deel A, 1 deel B, 2 deel A, 2 deel B, 3, 4, 5 en 6 Omgevingsverordening
- inspelen op de veranderende samenleving door de verordening te actualiseren op beleidsrijke onderwerpen
- opschoning van de verordening in 2018: dezelfde verordening, maar dan in 'klare taal'. Dus: taal verjongen, verduidelijken van moeilijk leesbare artikelen, schrappen van overbodige teksten, vereenvoudigen van de nummering en opschonen toelichting bij de verordening (= beleidsneutraal)
- inspraakprocedures doorlopen (tervisielegging, zienswijzen, reactienota, hoorzitting) en continue aanscherpen van de verordening met behulp van zienswijzen
- lunch- en high tea bijeenkomsten georganiseerd met gemeenten die zienswijze hebben ingediend. Zienswijze, reactienota en werking van Omgevingsvisie besproken
- inzicht in de doorontwikkeling van de gehele instrumentenkoffer en de positionering van de verordening hierin
- onderstropping 'Ja-mits-instelling' en opgavegericht werken. We hebben maatwerk mogelijk gemaakt en regels (bijvoorbeeld onze eigen verordening) waar nodig ter discussie gesteld.

SteenGoed Benutten

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- ontwikkeling van het programma SteenGoed Benutten
- ondersteuning van ruim 50 projecten via de subsidieregelingen van het programma SteenGoed Benutten
- goede zichtbaarheid van het programma en de projecten van SteenGoed Benutten. Onder andere door social media, persberichten, het Gelders Forum en publicaties in vakbladen

- lancering van het SteenGoed Benutten Transformatieplein. Dit is een (online en offline) platform voor eigenaren van leegstaande gebouwen,

- ondernemers, ontwikkelaars, initiatiefnemers en investeerders om hun ideeën te presenteren en met elkaar in contact te komen
- toename van het aantal projecten en betrokken gemeenten binnen SteenGoed Benutten: inmiddels ondersteunen we ongeveer 150 projecten in bijna 85% van de Gelderse gemeenten
- succesvolle experimenten met nieuwe werkwijzen, zoals stedelijke kavelruil in het centrum van Winterswijk
- evaluatie van de subsidieregels voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). Op basis daarvan hebben we de regels sterk vereenvoudigd
- een nieuwe werkwijze om samenbouwprojecten in de volle breedte op te pakken, samen met de plandoelen Wonen, Ruimte en Leefbaarheid
- oprichting van de Ontwikkelings- en Herstructureringsmaatschappij Gelderland (OHMG). OHMG levert maatwerk bij het revitaliseren, transformeren en herstructureren van werklocaties en beeldbepalende locaties met (dreigend) leegstaand vastgoed in Gelderland
- uitvoering 6 pilots Integrale wijkaanpak in 6 Gelderse wijken.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- een expertpool met interne en externe experts
- de SteenGoed Challenge
- het SteenGoed Transformatieplein, die op dit moment doorontwikkeld wordt
- Ontwikkelings- en Herstructureringsmaatschappij Gelderland (OHMG) LET OP: over oprichting moet nog besloten worden, dus geen gebruikt instrument.. wel de voorbereiding voor dit instrument gedaan
- pilots Integrale wijkaanpak
- subsidieregels voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
- subsidieregels voor Procesondersteuning bij SteenGoed Benutten projecten
- subsidieregels Uitvoeringsgereed en realiseren, waarbij SteenGoed Benutten projecten het laatste benodigde financiële zetje konden krijgen om tot uitvoering te komen
- begrotingssubsidies voor complexe integrale gebiedsprojecten
- onze nieuwe werkwijze om samenbouwprojecten in de volle breedte op te pakken.

Bevorderen ruimtelijke kwaliteit en wonen naar behoefte

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- nieuwe regionale woonagenda's in samenwerking met gemeenten. Daarin staat hoe de gemeenten in de komende jaren, samen met andere partijen, werken aan een kwalitatief goed woningaanbod en hoe zij de opgaven op het gebied van wonen in de regio willen aanpakken
- omslag van een kwantitatieve naar een kwalitatieve benadering binnen de regionale woonagenda's. De focus ligt daarbij in de eerste plaats op de noodzakelijke verbetering van de bestaande voorraad. In lijn met het rapport van de Rekenkamer, zijn de onderdelen verduurzaming, flexibiliteit van de voorraad, bestaande woningen aantrekkelijk maken en houden en monitoring belangrijke aspecten

- realisatie van 20.000 nieuwe woningen. Tot 2030 zijn in Gelderland 100.000 extra woningen nodig. Deze opgave vormt een belangrijk onderdeel in de woonagenda's. Met deze 20.000 gerealiseerde woningen liggen we goed op schema
- structureel overleg tussen corporaties, gemeenten, marktpartijen en provincie over de huidige woonproblematiek
- bijeenkomsten in alle regio's over belangrijke woonthema's, zoals middenhuur, verduurzaming van bestaande woningen, wonen en zorg en Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). Deze bijeenkomsten hebben eraan bijgedragen dat kennis over deze thema's tussen partijen op de woonmarkt gedeeld is en ideeën en mogelijkheden zijn uitgewisseld
- onderzoek naar de behoefte aan flexibele woonvormen in de regio's Noord-Veluwe en de FoodValley
- uitvoering van 6 projecten op het gebied van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
- plaatsing van 15 tijdelijke woningen in Harderwijk samen met gemeente en corporaties
- extra, aanvullende ruimte in gemeente Elburg om versneld woningbouwprojecten voor statushouders te realiseren
- afspraken in de regio FoodValley over extra woningen die op de korte termijn gerealiseerd kunnen worden om de overloop uit de Utrechtse buurgemeenten op te vangen. Ook met gemeente Apeldoorn hebben we afspraken gemaakt om de druk op de woningmarkt door overloop vanuit de Randstad op te vangen

- ondersteuning van de Stichting Vastgoed Monitor FoodValley die een inhoudelijke en cijfermatige ondergrond biedt voor de woningbouwprogrammering in de regio FoodValley
- een pilot Beschermd wonen in de regio Rivierenland
- Gelderse Prijs Ruimtelijke Kwaliteit: 'Gebieden met passie' (2016) en 'Landschap nieuwe stijl' (2018)
- forum Gelderland, met als specifiek onderdeel Maak Gelderland Mooier, vanaf 2016 als opvolger van GelderlandAnders
- prijsvraag Maak Gelderland Mooier (2017) om ideeën in samenleving over kwaliteiten en mogelijke versterking daarvan te stimuleren en te delen, bottom up en gebiedsgericht. Met als winnaar: De langste boomgaard van Europa
- prijsvraag Brood en Spelen rondom nieuwe perspectieven voor het landelijk gebied.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- kennisbudget voor onderzoek naar de regionale woningmarkt
- subsidies voor projecten op het gebied van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
- extra plancapaciteit waarmee gemeenten urgente woningtekorten kunnen oplossen (bijvoorbeeld voor statushouders)
- onderzoek en prognoses waarmee we partners inzicht kunnen geven in trends en ontwikkelingen op de woningmarkt
- de Monitor Wonen en Zorg 2016
- subsidies voor het uitvoeren van onderzoek naar de kwalitatieve en kwantitatieve woonbehoefte
- lobby in Den Haag en Brussel om het verhaal van Gelderland over het voetlicht te brengen en vinger aan de pols te houden wat betreft relevante beleidsvorming
- financiële ondersteuning om de ontmoeting en het gesprek tussen stakeholders mogelijk te maken.

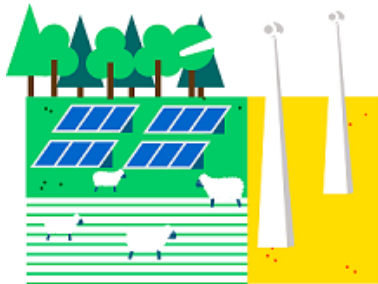
Doorontwikkelen en programmeren van de 6 Gebiedsopgaven

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

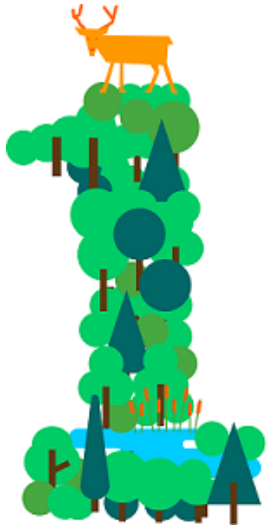
- de Achterhoek is uitgegroeid tot Smart Industry-regio. Samen met overheden, het bedrijfsleven en kennisinstellingen hebben we de krachten gebundeld in 'Achterhoek2020'. Om de regio, ondanks de bevolkingskrimp, een vitale en leefbare regio te laten blijven. Zo trekken we met 'Smart Hub Achterhoek' jong talent naar de regio toe. Zie ook <http://www.achterhoek2020.nl/>. De projecten en activiteiten die we binnen deze opgave samen met onze partners gestart hebben, zijn opgenomen in een factsheet die we regelmatig updaten. Ga naar: Factsheet Achterhoek

- samen met onze partners hebben we een integrale investeringsagenda opgesteld rondom drie hoofdthema's ('iconen'). Deze investeringsagenda heeft tot nu toe geleid tot een investering van € 100 miljoen in projecten en initiatieven in Arnhem en Nijmegen. Waaronder het bovengronds aanleggen van de Jansbeek, de verduurzaming van de Waalkade, de waterstofbus tussen Arnhem en Apeldoorn, en het ondersteunen van start ups en het mkb. De projecten en activiteiten die we binnen deze opgave samen met onze partners gestart hebben, zijn opgenomen in een factsheet die we regelmatig updaten. Ga naar: Factsheet Arnhem-Nijmegen

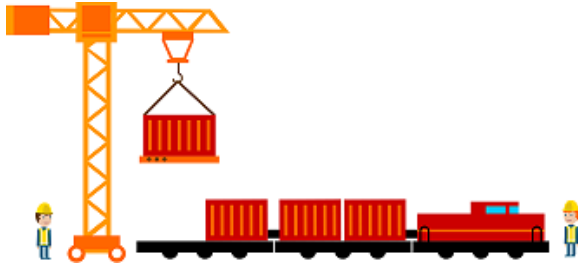
- samen met onze partners maken we de Cleantech Regio Stedendriehoek in 2023 de meest duurzame regio van Nederland. En de meest circulaire regio van Europa, een Living-Lab. Zo hebben wij bijvoorbeeld al stappen gemaakt in het verduurzamen van woningen (Transform), onderzoeken we de haalbaarheid van het benutten van remenergie bij treinen, en worden er energieke landschappen (productie van energie) ontwikkeld langs de A1 tussen de afslag Hoenderloo en Lochem. Zie ook <https://www.cleantechregio.nl/>. De projecten en activiteiten die we binnen deze opgave samen met onze partners gestart hebben, zijn opgenomen in een factsheet die we regelmatig updaten. Ga naar: Factsheet Cleantech

- met bijna 40 actieve partners op de Veluwe hebben we een samenwerkingsovereenkomst voor de Veluwe ondertekend. Het doel is ‘de Veluwe op 1 te krijgen’. Met een langjarige VeluweAgenda werken we aan een optimale balans tussen recreatieontwikkeling en natuurbehoud. We zetten in op bijvoorbeeld Vitale Vakantieparken, Recreatiezonering, Routenetwerken. En op Verhaallijnen zoals Hanze, Water en Bevrijding, en Iconen als de film Wild. Zie ook <http://www.veluweop1.nl/>. De projecten en activiteiten die we binnen deze opgave samen met onze partners gestart hebben, zijn opgenomen in een factsheet die we regelmatig updaten. Ga naar: Factsheet Veluwe

- door verbeteringen in het vestigingsklimaat verhogen wij de bedrijvigheid in FoodValley. Dit doen we door de samenwerking en kennisoverdracht tussen bedrijven en kennisinstellingen op het gebied van agrofood te faciliteren en stimuleren. We werken aan de totstandkoming van het World Food Center als icoon van een gebied. Waar consumenten, bedrijven en kennisinstellingen en internationale gezelschappen elkaar ontmoeten rondom het thema voedsel. De projecten en activiteiten die we binnen deze opgave samen met onze partners gestart hebben, zijn opgenomen in een factsheet die we regelmatig updaten. Ga naar: Factsheet Foodvalley

samen met onze partners werken we aan het duurzaam benutten van onze ligging op de goederencorridor Rotterdam-Genua voor onze economie. We gaan Railterminal Gelderland (RTG) realiseren. Voor onze inzet voor de verduurzaming van het zwaar transport wonnen we de Award voor de Leefomgeving. We zetten ons in voor een netwerk van tankstations met duurzame brandstof voor vrachtwagens en binnenvaartschepen (5 gerealiseerd, 3 in procedure) en stimuleren we het gebruik van LNG trucks (61 trucks rijden op LNG ipv diesel). In het RIF project Beroepsonderwijs in Logistics Valley werken bedrijven en onderwijsinstellingen samen aan een betere aansluiting van het onderwijs op de beroepspraktijk. De projecten en activiteiten die we binnen deze opgave samen met onze partners gestart hebben, zijn opgenomen in een factsheet die we regelmatig updaten. Ga naar: Factsheet Gelderse Corridor

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- een gezamenlijke agenda en een bijbehorend investeringsprogramma voor alle 6 gebiedsopgaven
- samenwerkingsovereenkomsten met afspraken rondom de samenwerking
- uitvoeringsovereenkomsten met afspraken rondom de uitvoering, zoals gezamenlijke opdrachtverlening
- monitoring: binnen elke gebiedsopgave vindt een vorm van monitoring plaats
- subsidieregelingen, waaronder de subsidieregeling Gebiedsopgaven.

Realiseren van fysieke resultaten met behoud/versterking van de ruimtelijke kwaliteit

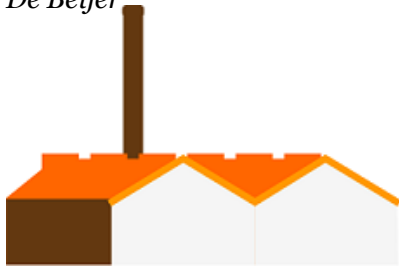
De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

Sleutelprojecten (2008-2018)

- uitvoering van 8 stedelijke transformaties. Deze meerjarige, grootschalige functieveranderingen versterken de positie van de steden in hun regio

- de ingrepen in de ruimtelijke structuur hebben de ruimtelijke kwaliteit een zichtbare impuls gegeven en de eigenheid van de steden is versterkt. Er zijn hierdoor vitale plekken ontstaan die geschikt zijn voor een mix van functies
- er is cofinanciering van zowel publieke als private partijen opgehaald. Daardoor is een hefboom ontstaan op de provinciale investering. De private sector blijft de komende jaren investeren in de sleutelprojecten
- Link naar film over de sleutelprojecten

De Beijer

- sanering en sloop van de voormalige steenfabriek De Waalwaard. Daarna hebben we het terrein overgedragen aan De Beijer, waardoor het bedrijf op tijd uit de Millingerwaard kon verhuizen en we daar een rivierverruiming konden realiseren
- een weg naast de dijk op de nieuwe locatie van De Beijer. Daardoor is de verkeersveiligheid op de dijk verbeterd, vooral voor fietsers
- een verbindingsweg tussen de A15 en de Waalbandijk. Daardoor rijdt (vracht)verkeer niet meer door de dorpskern van Dodewaard

Park Lingezegen

- afronding Park Lingezegen in samenwerking met gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Arnhem en Nijmegen en waterschap Rivierenland.

Veluwekroon

- De afronding van de integrale inpassing van de Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld. Gericht op de versterking van de landbouw, natuur en landschap en vrijetijdseconomie. Kavelruil ter verbetering van de landbouwstructuur, aanleg van wandel-fiets, en kanoverbindingen, landschapsversterking en inpassing van weidevogelgebied. Ontwikkeling van het rivierfront Veessen, inclusief jachthaven.

- Realisatie Hattemerpoort: realisatie 110 hectare nieuwe natuur in de Hoenwaard, herontwikkeling van camping Kromholt, en recreatieterrein Ennerveld, en aankoop van de oude WK-centrale op het terrein van de voormalige Berghuizer Papierfabriek

Beleef het Apeldoorns kanaal

- Met de kanaalgemeenten en het waterschap is een overeenkomst gesloten voor de versterking van de recreatieve mogelijkheden van het Apeldoorns Kanaal. Deze bestaat uit een Uitvoeringsagenda “Beleef het Apeldoorns Kanaal” met projecten die op de korte/middellange termijn uitvoerbaar zijn en waar concrete investeringen aan hangen van de betrokken partijen.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

Sleutelprojecten (2008-2018)

- in partnerschap meerjarig programmeren op basis van masterplannen
- afspraken over de sleutelprojecten waren opgenomen in de Stadscontracten, die geënt waren op de subsidieverordening meerjaren programma's Gelderland (smpG)
- flexibiliteit op programmaniveau getoond tijdens de crisis of nieuwe kansen
- de Q-status-kaart en het gesprek met en tussen de steden over ruimtelijke kwaliteit. De kaart uit 2015 laat zien dat ruimtelijke kwaliteit een sturend thema is geweest en is te vinden onder het hoofdmenu van deze bestuursmonitor. De afsluitende kaart (oplevering begin 2019) blikt nog eenmaal terug en trekt lessen die van pas komen voor het gesprek over stedelijke opgaven in de nabije toekomst.
- een netwerkaanpak faciliteren middels visitaties, stadsbezoeken & kennisuitwisseling

De Beijer

- coördinatie vergunningsprocedures, zodat alle vergunningen voor De Beijer tegelijk en op tijd zijn afgegeven
- subsidie voor verbeteren verkeersveiligheid rond Dodewaard en de nieuwe locatie van De Beijer

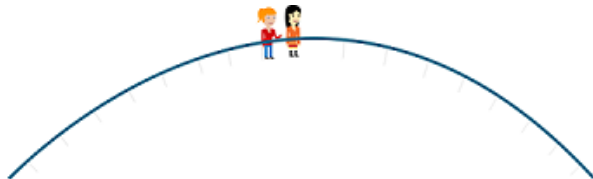
Park Lingezege

- beschikbaar stellen van geld en een krediet voor de inrichting van Park Lingezege.

Schoon en voldoende water en veilig tegen overstroming

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- open gesprekken over klimaatadaptatie met onze partners, zoals gemeenten en waterschappen. Dit heeft ook belangrijke input opgeleverd voor onze Omgevingsvisie

- uitvoering van het programma WaalWeelde voor een veilige, mooie en vitale Waal
- oplevering van de uiterwaardprojecten in Beuningen, Stadswaard, Oosterhout, Hurwenen en de Gendtsche Polder (met het aansprekende kunstwerk Dijk van een Wijf)
- bijgedragen aan planvoorbereiding van (gerealiseerde) dijkversterkingsprojecten van de waterschappen, conform het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), zoals Rivier in de Stad Zutphen en Pannerden-Loo.
- in samenwerking met de Gelderse waterschappen, gemeenten, Rijkswaterstaat, bewoners en belanghebbenden werk(t)en we aan veilige dijken én ruimtelijke kwaliteit, onder andere in het project Gastvrije Waaldijken.
- momenteel (begin 2019) zijn we betrokken bij de planvoorbereiding van meer dan 10 HWBP-projecten verdeeld over alle Gelderse grote rivieren en waterschappen, waarbij de versterking van de gehele noordelijke Waalbanddijk van Nijmegen tot aan Gorinchem illustratief is voor de omvang en ruimtelijke impact van deze opgave. Verder o.a. Grebbedijk, Gameren, IJsseldijken Apeldoorns Kanaal, Rijnkade, Noordelijke Randmeerdijken en Ravestein-Lith
- nieuwe recreatiemogelijkheden en jaarlijks terugkerende evenementen bij de Waal zoals Ri4daagse, theater Over & Weer, Waalscooters en het 5 mei-evenement Tour de Waal
- ondertekening samenwerkingsovereenkomsten 2015-2021 met de 3 Gelderse waterschappen over de ontwikkeling van natte natuur en de verbetering van de waterkwaliteit en waterhuishouding. Inmiddels hebben we 6 projecten gerealiseerd

- verbetering van de waterlopen op 15 locaties waardoor boeren meer water krijgen, de waterkwaliteit beter is en de natuur meer ruimte heeft.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- gesprekken met mensen uit ons netwerk in wisselende aantallen (soms met een paar en soms met vele tientallen tegelijk)
- werkbezoeken met onder andere statenleden, gemeenteraadsleden en mensen uit het bedrijfsleven
- contacten leggen en uitwisseling organiseren, zowel horizontaal (tussen de west- en oost-Waal: tussen Zaltbommel en Lingewaard) als verticaal (tussen gemeenten en het Rijk)
- specifieke subsidies voor natuurontwikkeling en verbetering van watersystemen.

Leefbaarheid vergroten door de samenhang in de samenleving te bevorderen***De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?***

- ondersteuning (financieel) van 174 bewonersinitiatieven om met elkaar de leefbaarheid in hun dorp, wijk of buurt te verbeteren
- afhandeling van ongeveer 400 aanvragen (per jaar) van bewoners via onze Leefbaarheidsalliantie
- deelname van 42 Gelderse gemeenten aan onze activiteiten gericht op nieuwe vormen van democratie
- bevordering van de integratie van nieuwkomers. Bijvoorbeeld door onze jaarlijkse werkconferentie met provincie Overijssel en het organiseren van regionale bijeenkomsten met statushouders, werkgevers en gemeenten
- bevordering van de acceptatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender en interseksuele personen (LHBTI'ers). Bijvoorbeeld via het Gelders Regenboogsymposium, waarin we onder andere met vertegenwoordigers van gemeenten, COC, GGD en politie bespreken hoe de acceptatie en veiligheid van LHBTI'ers in Gelderland beter kan

- opzet van het project Jong Gelderland Kiest! om met name mbo-jongeren te betrekken bij de Gelderse politiek. Door dit project brachten 33 mbo-klassen een bezoek aan het provinciehuis voor een provinciespel over de werking van democratie
- 23 gastlessen op mbo-scholen in opdracht van Jong Gelderland Kiest! uitgevoerd door ProDemos, Huis voor democratie en rechtsstaat. De gastles is ontwikkeld vanuit de gedachte van de Omgevingsvisie en de jongeren gaven ook input voor die Omgevingsvisie.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- subsidies voor bewonersinitiatieven
- de Leefbaarheidsalliantie, om inwoners te helpen met hun subsidieaanvraag.

2 | Milieu, energie en klimaat

In alle kerntaken werken we, samen met onze partners, aan een gezond, schoon, veilig en welvarend Gelderland. Binnen deze kerntaak doen we dat bijvoorbeeld door:

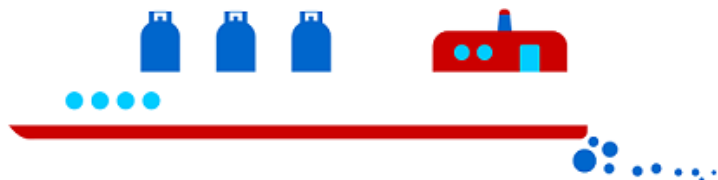
- de luchtkwaliteit te verbeteren
- geluid en geurhinder te verminderen
- bodem en ondergrond te beschermen en beter te gebruiken
- externe veiligheidsrisico's in Gelderland beheersen en verkleinen
- onze VTH-taken Omgevingsrecht (milieu en bouw) adequaat te laten uitvoeren door de omgevingsdiensten en de samenwerking tussen verschillende toezichthoudende instanties te bevorderen
- te stimuleren en faciliteren dat alle asbestdaken voor eind 2024 zijn verwijderd
- activiteiten uit te voeren om in 2050 energieneutraal te zijn
- de thema's klimaatmitigatie en klimaatadaptie te agenderen.

Een goede leefomgevingskwaliteit in Gelderland

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- ontwikkeling van de Gelderse Gezondheidswijzer. Deze wijzer brengt de gezondheid van de leefomgeving via een quickscan in kaart aan de hand van 11 thema's: van leefbaarheid en luchtkwaliteit tot bewegen en groen. Hiermee is het mogelijk een gesprek te starten over een gezonde leefomgeving en gezondheid in de besluitvorming te betrekken

- invoering van een verbod op ontgassen (van benzeen en benzeenachtige stoffen) door binnenvaartschepen te water. Dit verbod is ingesteld via de Omgevingsverordening
- een nieuwe omgevingsdialoog in samenwerking met gemeente Nijmegen. Deze dialoog helpt bij het oplossen van situaties waarin de ruimte om te ondernemen in conflict is met het woongenot van de leefomgeving
- nieuwe kwaliteitseisen voor de taakuitvoering 'vergunningverlening', toezicht en handhaving' door de omgevingsdiensten. De kwaliteitscriteria zijn opgenomen in de Omgevingsverordening en zijn inhoudelijk geüniformeerd met de Gelderse gemeenten
- ontwikkeling van een uniforme set prestatie-indicatoren samen met de gemeentelijke en provinciale opdrachtgevers. Hiermee kunnen we prestaties van de verschillende omgevingsdiensten beter bewaken en sturen
- verbetering uitvoering VTH-taken, met als eerste stap centralisatie vergunningverlening bij de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN)
- een structureel halfjaarlijks bestuurlijk overleg met gemeenten, provincie en openbaar ministerie over samenwerking op het gebied van VTH (bv energie, natuur, ondermijning)
- actualisatie van onze beleidsregels 'Geur voor bedrijven (niet zijn de veehouderijen)'
- de risicodata externe veiligheid zijn geactualiseerd en verbeterd

- ontwikkeling en start uitvoering van 'Versnellingsplan Asbestdaken Gelderland' om tussen nu en eind 2024 ongeveer 23 miljoen m2 asbestdak te verwijderen
- inventarisatie van de aanwezigheid van asbestdaken in Gelderland. Op gebouwniveau is voor heel Gelderland bekend waar een asbestdak ligt (85% betrouwbaarheid). Hiermee is de opgave in beeld en hebben we de basis gelegd voor de verwijdering
- stimulering en cofinanciering van bewustwordingscampagnes asbestdaken door de Gelderse omgevingsdiensten voor bedrijven en particulieren
- stimulering en cofinanciering oprichting van de Gelderse Coöperatie Asbestschakel. Daarnaast zijn er nog vijf pilotprojecten gefinancierd die op basis van collectiviteit de dakeigenaar ontzorgen om het asbestdak te verwijderen
- Stimuleren pilot LTO en de Gelderse Kleine Kernen (DKK) in het gebied van de Omgevingsdienst de Vallei; organiseren van voorlichtingsavonden

- voor agrariërs en inwoners van dorpen met huizen met asbestdak
- inzicht in de mogelijkheden van hergebruik van vrijkomende grond met een kosten-batenanalyse. Hergebruik elders blijkt goedkoper en draagt bij aan doelen zoals klimaat, biodiversiteit en productiviteit I
- voorbereiding van de uitvoering van Gebiedsgericht Grondwaterbeheer
- de opleiding 'management voor de leefomgeving' bij Hogeschool Van Hall Larenstein ontwikkeld.
- we hebben 45 locaties van de lijst met spoedeisende bodemverontreiniging afgerond
- stimulering van de transitie in de landbouw door boeren te helpen met het opzetten van een bedrijfsplan. De subsidieregeling hiervoor is opgesteld aan de hand van de inzichten uit een pilotproject, waarin 15 boeren een plan opstellen gericht op water en bodem
- ontwikkeling van een plan van aanpak 'Warme overdracht bodemtaken'. Dit plan is verspreid over de Gelderse gemeenten. Het vormt de start voor de overdracht bodemtaken die met de komst van de Omgevingswet van de provincie naar de gemeenten overgaan.
- het netwerk Gelders Ondergrond Overleg versterkt door het werkveld te verbreden van 'bodembescherming' naar kansen benutten voor klimaat, energie, biodiversiteit en landbouw.
- kennis ontwikkeld en projecten ondersteund m.b.t. bodemenergie.
- duidelijkheid over de luchtkwaliteit op wijkniveau via de Atlas Leefomgeving. Op deze kaart kan iedereen in Gelderland zien hoe de luchtkwaliteit in zijn of haar wijk is
- we hebben 11 meetprojecten luchtkwaliteit uitgevoerd en zeven kennisbijeenkomsten georganiseerd voor partners over ontwikkelingen lucht en geluid
- ontwikkeling van een nieuw Actieplan geluid. Vanwege gezondheid is naast aanleg stil-asfalt als extra doelstelling opgenomen het isoleren van individuele woningen met een geluidbelasting van meer dan 70 dB
- aanleg van 80 km stil asfalt om hinder van provinciale wegen te verminderen
- ontwikkeling nieuwe werkwijze voor uniforme afhandeling van meldingen Laaf Frequent Geluid (LFG)
- verbeteren grensoverschrijdende informatievoorziening op basis van een gemeenschappelijke Milieuverklaring door o.a. afstemming Atlas leefomgeving met het Umweltportal in Nordrhein-Westfalen.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- Omgevingsverordening voor het verbod op ontgassen te water
- de provinciale website (brochure Omgaan met lood)
- de Atlas Leefomgeving
- de Gelderse Gezondheidswijzer

- de omgevingsdialoog
- een kosten-batenanalyse voor hergebruik van vrijkomende grond
- een uniforme set prestatie-indicatoren omgevingsdiensten
- de Gelderse Coöperatie Asbestschakel
- Versnellingsplan Asbestdaken Gelderland.

Een energieneutraal Gelderland

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

Procesondersteuning en businessondersteuning

- een actief netwerk van meer dan 200 partijen die samenwerken in het GEA. Aan de programma- en thematafels zijn aanpakken ontwikkeld op alle terreinen van de energietransitie waarin we als provincie onze rol pakken. Verder agendeert, verbindt en inspireert het GEA door het organiseren van brede bijeenkomsten en congressen
- ondersteuning van initiatieven bij de ontwikkeling naar implementatie van duurzame energieprojecten met de Groeiversneller Energie
- investering in projecten binnen Gelderland die bijdragen aan de energietransitie via het IEG-fonds. Voorbeelden hiervan zijn: de participatie in Slim opgewekt (verduurzaming scholen), windpark Nijmegen/Betuwe en zonnepark AVRI

Gebouwde omgeving

- ondersteuning van de samenwerking rond de ontwikkeling van warmtenetten in de regio's Arnhem-Nijmegen en Ede-Wageningen, onder andere door de inzet van een warmteregisseur
- toegang van inwoners van alle Gelderse gemeenten tot een energieloket dat onafhankelijke informatie biedt over energiebesparing en het verduurzamen van woningen. Hierdoor zijn woningeigenaren, huurders en VvE's gestart met het verduurzamen van woningen
- ondersteuning van energiecoöperaties via de Vereniging Energiecoöperaties Gelderland. Deze energiecoöperaties die zon- en windprojecten ontwikkelen, gaan zich verbreden naar woningisolatie en het verduurzamen van woningen

- ontwikkeling van het programma Wijk van de Toekomst samen met partners binnen het GEA. Komend jaar groeit het aantal van 12 naar 40 wijken. Wijk van de Toekomst biedt experimenteerruimte waarin we door het opzetten van een structuur voor procesbegeleiding, kennisdelen en de ontwikkeling van financiële arrangementen de ontwikkeling van duurzame wijken stimuleren
- toegang voor Verenigingen van Eigenaren tot energiescans, advies en procesbegeleiding om hun pand te verduurzamen richting Nul-op-de-meter (NoM). Samen met partners binnen het GEA ontwikkelen we pilotprojecten in Apeldoorn, Wageningen en Rheden
- verduurzaming van woningen dankzij het werk van woningcorporaties, bijvoorbeeld in de Spoorbuurt in Nijmegen
- hoge positie van energietransitie op de maatschappelijke agenda: een groeiende betrokkenheid van bewoners en een toename van lokale initiatieven en mensen die aan de slag willen gaan
- opstellen van een blauwdruk voor het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed samen met partners binnen het GEA

Voorbeeldige overheid en mobiliteit

- de plaatsing van 1.100 openbare laadpalen in 24 gemeenten in Gelderland, gefaciliteerd door middel van een concessie
- opstellen en verder ontwikkelen van de CO₂-voetafdruk voor onze eigen organisatie naar een klimaatplan voor de provinciale organisatie
- verder ontwikkelen van de waterstoftechnologie binnen onze openbaarvervoerconcessie door te werken met 2 waterstofbussen

Energie en bedrijven

- via subsidie stimuleren van de energiebesparing bij bedrijven en instellingen ('wortel'), na realisatie van 4 pilotprojecten (Liemers, Achterhoek, Wageningen, Cleantechregio)
- via subsidie stimuleren van het gemeentelijk toezicht op energie ('stok'). De meeste gemeenten hebben dit aangevraagd
- gezamenlijke ontwikkeling van plannen om energie te besparen door ondernemersverenigingen, gemeenten, omgevingsdiensten en verenigingen van instellingen, dankzij de 'wortel- en stoksubsidies'
- uitwisseling van ervaringen en kennis tussen de grote Gelderse energieverbruikers met meerdere koploperstrajecten
- stimulatie van innovaties die cruciaal zijn voor de energietransitie. Dit hebben we gedaan met EFRO- en Interreg-gelden
- pilot 'Van Berm tot Bladzijde' samen met de waterschappen en enkele gemeenten. Doel is om het bermgras dat vrijkomt bij het onderhoud van onze wegen niet langer als afval af te voeren, maar als grondstof aan te leveren voor de papierindustrie
- afspraken binnen de tafel Biomassa van het GEA over duurzaamheidscriteria voor de inzet van biomassa voor energie en materialen. Er zijn 4 projecten van start gegaan, waaronder het opzetten van samenwerkingsverbanden voor het verwaarden van alle fracties van vezelrijke gewassen en het

adviseren van gemeenten over de inzet van biomassa in warmteplannen

Energie en ruimte

- bijdragen aan de ontwikkeling van regionale energiestrategieën door een gezamenlijke aanpak met de Gelderse regio's, deelname aan werk en stuurgroepen en de GEA-tafel Regionale samenwerking. We hebben het huidige en voor 2050 verwachte energiegebruik voor iedere gemeente en regio in kaart gebracht op basis van uniforme uitgangspunten. Ook hebben we aan alle regio's een fte aangeboden. Regio Rivierenland is de eerste regio waar deze is ingezet
- conferentie Rijk van Nijmegen in het kader van 'Zonne-energie vanaf de Gelderse zonnedaken'. Hierbij hebben we vraag en aanbod bij elkaar gebracht, wat de plaatsing van ongeveer 2.500 panelen heeft opgeleverd
- initiatief Zonnige Bedrijven in de Achterhoek als spin-off van de conferentie Rijk van Nijmegen
- beschikbaarheid van de subsidieregeling Lokale hernieuwbare energieprojecten gedurende de gehele coalitieperiode 2015-2019. In deze periode hebben bijna 3.500 mensen financieel geparticipeerd in 51 verschillende collectieve hernieuwbare energieprojecten. Het betrof vrijwel uitsluitend zonne-energieprojecten, goed voor bijna 7 MW vermogen aan zonne-energie
- realisatie van het grootste drijvende collectieve zonnepark van Nederland in Bergerden
- aanwezigheid van 5 projecten voor waterkracht in de vergunningsfase waar wij een faciliterende rol hebben gespeeld

- ondersteuning van windenergielocaties in gemeente Oldebroek, Zutphen, Zaltbommel, Beuningen en Arnhem door inhuur van externe deskundigen/procesleiders
- ondersteuning voor windenergie van circa 35 gemeentes door begeleiding op procesniveau en het verstrekken van informatie
- advisering van partijen die windenergie ontwikkelen (zowel commerciële partijen als burgercoöperaties) over ons provinciale beleid en de mogelijkheden voor realisatie van windenergie
- opstellen van inpassingsplannen voor windpark Bijvanck en Zaltbommel en de omgevingsvergunning voor windpark Groene Delta:
 - Windpark Bijvanck betreft 4 windturbines met circa 13 MW (realisatie eind 2019)
 - Windpark Zaltbommel betreft 3 windturbines met circa 10,5 MW (realisatie eind 2020)
 - Windpark Groene Delta betreft 2 windturbines met circa 7 MW (realisatie eind 2020)
- mogelijkheden voor grootschalige opwek van zon- en windenergie langs infrastructuur zijn in beeld gebracht

- realisatie 3 windparken: Nijmegen (4 windturbines), Netterden Azewijn (6 windturbines) en Ede (2 windturbines). Deze 3 windparken leveren 28,4 MW aan hernieuwbare energie
- voor 5 windparken is de ruimtelijke procedure helemaal doorlopen en onherroepelijk geworden: Bijvanck (4 windturbines), Deil (11 windturbines), Avri (3 windturbines), Den Tol (9 windturbines) en Zaltbommel (3 windturbines). Deze 5 windparken moeten nog gebouwd worden en leveren dan 105,6 MW aan hernieuwbare energie
- Voor 2 windparken loopt de Raad van State-procedure: Hattemerbroek (4 windturbines) en Koningspleij (4 windturbines). Deze 2 windparken kunnen 28,8 MW aan hernieuwbare energie gaan leveren
- ondersteuning van het proces in Beuningen voor realisatie van grootschalige wind- en zonprojecten. Dit proces is volledig samen met en door bewoners gedaan
- begeleiding van sportverenigingen in het verduurzamen van hun accommodaties in samenwerking met sportbonden en de provincies Overijssel en Zuid-Holland. In de pilotfase zijn 10 Gelderse verenigingen aan de slag gegaan met het verduurzamen van hun accommodaties. Het doel is binnen 3 jaar 150 clubs te ondersteunen in het verduurzamen.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- Omgevingsverordening voor het verbod op ontgassen te water
- de provinciale website (brochure Omgaan met lood)
- de Atlas Leefomgeving
- de Gelderse Gezondheidswijzer
- vergunningverlening, toezicht en handhaving Omgevingsrecht
- de omgevingsdialoog
- een uniforme set prestatie-indicatoren omgevingsdiensten
- een kosten-batenanalyse voor hergebruik van vrijkomende grond
- Versnellingsplan Asbestdaken Gelderland.
- financieringsmogelijkheden gekoppeld aan het Versnellingsplan asbestdaken Gelderland
- de inventarisatie hoeveelheid asbestdaken
- de Gelderse Coöperatie Asbestschakel.

3 | Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden

In alle kerntaken werken we, samen met onze partners, aan een gezond, schoon, veilig en welvarend Gelderland. Binnen deze kerntaak doen we dat bijvoorbeeld door:

- landbouwgronden in natuur te veranderen
- het verdienvermogen voor land- en tuinbouwbedrijven te stimuleren
- activiteiten te initiëren om de biodiversiteit in natuurgebieden te behouden en te vergroten
- toerisme en recreatie voor binnen- en buitenlandse toeristen aantrekkelijk te maken
- de aanleg van snel internet in het buitengebied te stimuleren.

Aanleg nieuwe natuur en herstelmaatregelen natuur en landschap

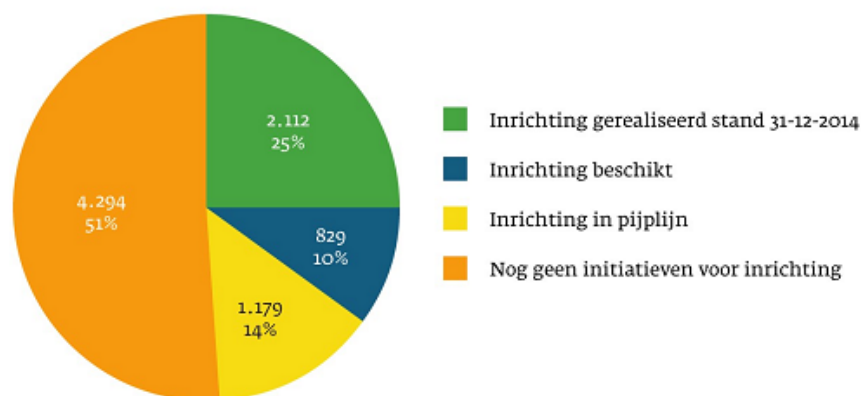
De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

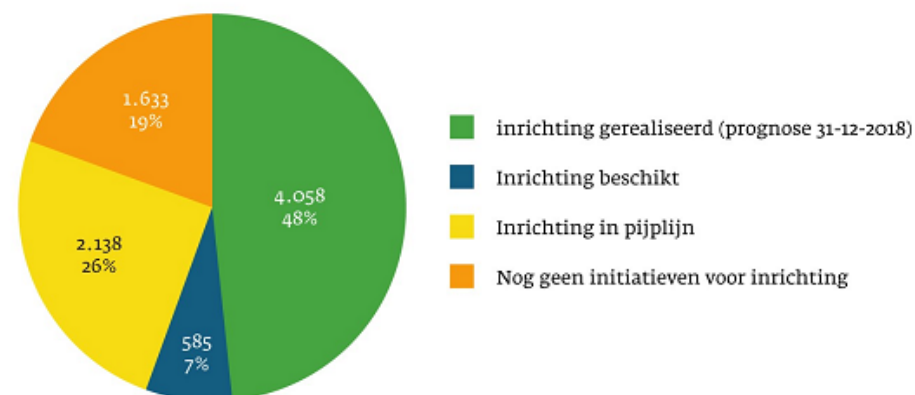
- uitbreiding van het Gelders Natuur Netwerk met de inrichting van bijna 2.000 hectare nieuwe natuur. Dit vormt 22% van de totale inrichtingsopgave tot 2025. Een voorbeeld van deze nieuwe natuur is de inrichting van 100 hectare provinciale eigendommen in de gebieden Hallerlaak, Osink-Bemersbeek en Batsdijk-Kunnerij
- afronding grondaankoop voor het herstel van het Natura 2000-gebied Empese en Tondense heide bij Brummen. Met deze laatste aankoop kunnen we het gebied van 260 hectare gaan inrichten als robuust natuurgebied, met een goede waterhuishouding voor de bijzondere natuurtypen: natte heide, vennen, broekbos en blauwgrasland
- beschikbaarheid van ruim 960 hectare grond ten behoeve van natuurinrichting via aankopen of subsidies

- vaststelling van de inpassingsplannen PAS (PS2018-536)
- afronding van 45% van alle uit te voeren eenvoudige inrichtings- en beheermaatregelen voor de PAS
- voorbereiding van de complexe inrichtingsmaatregelen PAS (waarvoor bijvoorbeeld grondaankoop nodig is of afspraken over voorkomen of vergoeden van natschade). De uitvoering start in 2019 of 2020
- aanpak en verbetering van circa 40 faunaknelpunten bij provinciale wegen
- investering in natuurherstel, kwaliteitsverbetering en bescherming van soorten in bestaande natuurgebieden
- oprichting compensatiepool voor natuur. Via een financiële bijdrage aan deze compensatiepool kunnen organisaties of personen aan hun compensatieverplichting voldoen.

Stand inrichtingsopgave nieuwe natuur bij start coalitieprogramma

Stand inrichtingsopgave nieuwe natuur 2018 (in ha)

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

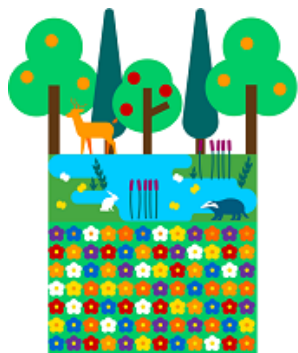
- aankopen, ruilen en verkopen van gronden
- de inpassingsplannen voor PAS-gebieden om uitvoering te geven aan PAS-maatregelen die niet passen binnen bestemmingsplannen

- subsidies en opdrachten om de uitvoering van natuuropgaven door partners gestalte te geven
- samenwerkingsovereenkomsten met terreinbeheerders en waterschappen, waarin wederzijdse afspraken over de natuuropgaven staan.

Beheren en beschermen

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- overstap van een stelsel met ongeveer 2.500 individuele natuurbeheerscontracten naar een stelsel met collectieve beheerscontracten, bestaande uit 3 agrarische gebiedscollectieven en 3 natuurcollectieven. In deze collectieven werken kleine en grotere beheerders meer samen aan het beschermen en beheren van de natuur in Gelderland

- beheer van ongeveer 85.000 hectare natuur en landschap via provinciale subsidie
- maximale benutting van de mogelijkheden voor cofinanciering uit het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020, voor beheer van circa 8.500 hectare (agrarische) natuur en landschap buiten het Gelders Natuur Netwerk
- uitvoering Actieplan akker- en weidevogels. In dat kader hebben we bijvoorbeeld meer plas-drassituaties aangelegd in weidevogelgebieden
- uitkering van faunaschades in Gelderland via het Faunafonds (dat het Rijk in 2016 aan ons heeft overgedragen)
- vaststelling Kadernota Natuurbeschermingswet, Kadernota Faunabeleid en Beleidsregels tegemoetkoming faunaschade (ter uitvoering van de Natuurbeschermingswet)
- rapport Staat van de Gelderse Natuur, waarmee we inzicht hebben gekregen in de kwaliteit van de natuur in Gelderland
- ondertekening van het convenant Handhaven op elkaars grondgebied. Dit convenant verbreedt het formele toezicht van buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's), zodat zij ook op het grondgebied van de samenwerkende partners kunnen controleren en handhaven. Doel is een betere

bescherming van natuur en landschap en een veiliger buitengebied voor recreanten

- voorbereiding programma Groene handhaving, waarin we samen met alle betrokkenen aan een effectievere en efficiëntere handhaving in het buitengebied werken. Het programma start in 2019.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- subsidies en opdrachten om de natuur in Gelderland te beheren en beschermen
- maatregelen om faunaschade door in het wild levende, beschermde dieren te voorkomen en te bestrijden
- tegemoetkoming in de schade voor agrariërs, als het voorkomen of bestrijden van faunaschade niet mogelijk was
- overeenkomsten met partners, waarin wederzijdse afspraken staan over het beschermen en beheren van de natuur.

Natuur en samenleving

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- vaststelling Ambitiedocument Natuur (PS2017-796) dat richting geeft aan de verandering naar een meer natuurinclusieve samenleving. Voor dit ambitiedocument hebben we onder meer in tuincentra, natuurgebieden en op markten aan inwoners gevraagd wat de natuur voor hen betekent en wat er volgens hen anders zou moeten met de natuur in Gelderland
- vaststelling Agenda Landschap (PS2017-797) in nauwe samenwerking met onze partners. In deze agenda gaan we in op de landschappelijke opgaven, ambities en prioriteiten voor de periode 2018-2022
- grotere betrokkenheid van burgers bij natuur en landschap, een sterker vrijwilligersnetwerk en waarborging van natuur- en milieueducatieve activiteiten in Gelderland, door samenwerking met het Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN), de Gelderse Natuur en Milieufederatie (GNMF) en de Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG). Via deze organisaties worden grote vrijwilligersnetwerken, scholen, gemeenten en burgers betrokken bij natuur en landschap in Gelderland

- lancering subsidieregeling voor groene schoolpleinen in Gelderland, waarmee scholen hun schoolpleinen kunnen vergroenen
- financiële ondersteuning van 41 initiatieven om de betrokkenheid van Gelderlanders bij natuur te vergroten. Dat zijn bijvoorbeeld initiatieven waarbij burgers samen natuur aanleggen of onderhouden en daarmee de biodiversiteit vergroten
- 2 netwerkbijeenkomsten Natuur en Landschap per jaar met steeds een ander thema. Voorbeelden van de thema's die aan bod zijn gekomen zijn de Agenda Landschap 2020, stimuleren betrokkenheid bij natuur en de vraag hoe natuur en landbouw kunnen bijdragen aan het verminderen van broeikasgassen. De netwerkbijeenkomsten zijn voor Gelderse organisaties zoals de terreinbeherende organisaties, landbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties en verenigingen en stichtingen die betrokken zijn bij natuur en overige belangstellenden. Doel is kennisdeling en netwerken
- lancering Gelderse biodiversiteitsdag voor vrijwilligers en natuurbeheerders die zich inzetten voor de Gelderse natuur.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- gesprekken met willekeurige Gelderlanders over hoe zij aankijken tegen natuur en landschap, als input voor het Ambitiedocument Natuur en de Agenda Landschap
- interactieve processen en werktafels met onze natuurpartners en andere betrokken partijen om onze ambities uit te werken
- subsidies om de betrokkenheid van burgers en de inzet van vrijwilligers bij natuur en landschap te ondersteunen
- netwerkbijeenkomsten om verschillende natuur- en landschapsthema's onder de aandacht van een breed publiek te brengen en kennis uit te wisselen.

Toerisme en recreatie

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- vaststelling Koersnotitie 'Beleef het in Gelderland' en uitwerking van het eerste Uitvoeringsprogramma 2018-2019. Met deze koers hebben we de omslag gemaakt van een kwantitatieve naar een kwalitatieve focus en ambitie om de kwaliteiten in de streken te versterken en beter te beleven, in balans met natuur, klimaat, omgeving. Daarvoor staan in de koers drie sporen centraal die in 2018 en 2019 zijn vertaald naar een eerste en tweede meerjarige uitvoeringsagenda voor:
 - marketing en promotie: hoe deze toekomstgericht maken, vanuit huidige en nieuwe maatschappelijke wensen en mogelijkheden

- aanbod verbeteren: welke routevoorzieningen versterken, welke kwalitatieve innovaties verdienen een extra impuls, welke kansen voor het verduurzamen van streken, gebieden en bedrijven
- voor Gelderland kansrijke thematische verhaallijnen (Romeinen, Hanze, herinneringstoerisme o.m.) vertalen in producten en arrangementen om regio's en streken in Gelderland nog meer te beleven en ervaren
- versterking/aanleg van 14 routes en businesscases voor 22 nieuwe routes. Het gaat dan om fiets-, wandel-, mountainbike- en ruiterroutes en routenetwerken
- verkenning van de mogelijkheden om toekomstgerichte marketing en promotie vorm en inhoud te geven
- marketing en promotie van voor Gelderland relevante thematische verhaallijnen om Gelderland in brede zin voor bezoekers bekend en aantrekkelijk te maken. Dit zijn Macht en Pracht van Kastelen en Landgoederen, Hanze, Mondriaan - Dutch Design en Herinneringstoerisme
- oprichting ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken Veluwe
- lidmaatschap van het internationale netwerk Green Destinations dat kijkt hoe een gemeente, park of gebied omgaat met het milieu, klimaat, maatschappelijk welzijn en erfgoed in relatie tot de kwaliteit van het toeristisch aanbod
- gemeenten Nijmegen en Berg en Dal hebben in 2018 de Green Destination Award gekregen, een prijs voor bestemmingen die duurzaam toerisme stimuleren
- actualisatie Leisure Leefstijlen (www.leefstijlvinder.nl) samen met andere provincies. Overheden, organisaties en ondernemers hebben daarmee beter inzicht in de vrijetijdswensen- en behoeften van Nederlanders
- met partijen aandacht schenken aan het thema vrijheid met een groots en meeslepend programma om herinneringstoerisme een impuls te geven: 'Gelderland Herdenkt'. In 2019-2020 is het 75 jaar geleden dat Operatie Market Garden plaatsvond
- voorbereiding programma 'Gelderland Herdenkt; 75 jaar vrijheid'

- Gelderland was in 2017 de meest bezochte Nederlandse vakantieprovincie
- wereldcongres over Duurzaam Toerisme in Nijmegen in 2018, geïnitieerd door de Verenigde Naties. We hebben geholpen bij de organisatie.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- subsidies
- opdrachten voor inhuur van adviseurs rondom de ontwikkeling van route-businesscases, een RO-consulent en een kwartiermaker voor het programma 'Gelderland Herdenkt'
- Fonds Gelderse Vrijetijdseconomie
- ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken Veluwe
- intentieverklaring op het gebied van duurzaam toerisme (Green Destinations).

Versterken land- en tuinbouw: het landelijk gebied economisch en sociaal vitaal houden

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- vaststelling Agenda Vitaal Platteland samen met betrokkenen
- ondersteuning van 22 projecten op het gebied van veehouderij en gezondheid, klimaat, natuurinclusieve landbouw en een sterke en verbonden sector via de Agenda Vitaal Platteland, zodat beleidsdoelen op dat gebied dichterbij komen: de uitstoot van fijnstof uit stallen wordt verlaagd, bloedluis wordt voorkomen, mest wordt verwerkt en verwaard, de biodiversiteit neemt toe, tussen burgers en boeren ontstaat meer begrip en korte ketens worden professioneler

- vaststelling Plussenbeleid dat gericht is op een duurzame groei van de intensieve veehouderij
- meer aandacht dan voorheen voor het thema Veehouderij en Gezondheid. Zo hebben we samen met partners in de FoodValley ingezet op emissiereductie en is de groei van de geitenhouderij tot nader order on hold gezet
- ondersteuning van de projecten Vruchtbare kringloop en Kunstmestvrije Achterhoek door actief partnerschap en een financiële bijdrage. Doel van deze projecten is het gebruik van kunstmest terugdringen, minder mest afvoeren en meer duurzame energie uit mest winnen
- benoeming Achterhoek tot EU-pilot in het kader van het zesde programma Nitraatrichtlijn, waardoor kunstmestachtige producten mogen worden gemaakt uit dierlijke mest. Wij hebben door middel van lobby en gezamenlijk optrekken met het Rijk bijgedragen aan deze benoeming

- sterkere verbinding Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen. Uiting hiervan is het Interbestuurlijk Programma tussen rijk, provincie, gemeenten en waterschappen
- vaststelling Provinciaal Inpassingsplan Tuinbouw Bommelerwaard. Daarmee krijgt de tuinbouw economisch perspectief en tegelijkertijd verbetert de leefbaarheid door verkeersmaatregelen en ruimtelijke-landschappelijke inpassing
- het tuinbouwgebied Arnhem-Nijmegen werkt onder de naam Next Garden aan belangrijke thema's als duurzame energie, innovatie & start-ups en herstructurering. Als lid van de Stuurgroep Next Garden hebben wij hier inhoudelijk en financieel aan bijgedragen
- ondersteuning (financieel) Greenport Gelderland waardoor de samenwerking tussen tuinbouwondernemers en tussen tuinbouwsector, overheden en kennisinstellingen is versterkt
- uitvoering Deltaplan Agrarisch waterbeheer (DAW) samen met de waterschappen en de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO)
- vaststelling City Deal 'Voedsel op de Stedelijke Agenda'. Daarin werken we samen met 12 steden en de ministeries van Economische Zaken, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan een gezond, veilig en ecologisch houdbaar voedselsysteem voor iedereen in en rond de stad
- ondersteuning van 34 projecten (via subsidie) op het gebied van natuurinclusieve landbouw, korte voorzieningsketens, lange voedselketens, volksgezondheid, circulaire landbouw, vrijkomende agrarische bebouwing, mestverwerking, duurzaam bodembeheer, precisielandbouw en eiwittransitie. Zie overzicht Duurzame land- en tuinbouw.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- met de Omgevingsvisie en -verordening hebben we het Plussenbeleid ingevoerd en maatregelen getroffen voor de gezondheid van omwonenden van geitenhouderijen
- met (Europese) subsidies hebben we veel innovaties en andere ontwikkelingen gefaciliteerd die bijdragen aan maatschappelijke doelen
- met de Agenda Vitaal Platteland en de gesprekken daarover focussen we de aandacht op toekomstgerichte thema's
- door met partijen gezamenlijke afspraken te maken komen we verder in het behalen van doelen
- lobbyen: we overleggen met partijen in Den Haag en Brussel om beleid en regelgeving te beïnvloeden.

Breedband

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- ondersteuning van de regio's bij de aanleg van snel internet in het hele buitengebied. De resultaten zijn bereikt na een complex proces, waarbij de regio's inmiddels ieder voor zich een traject zijn gestart. De markt heeft uiteindelijk de uitdaging opgepakt. Als provincie hebben wij de regionale aanpak en inzet kunnen stimuleren en ondersteunen. In alle regio's in Gelderland zijn voorbereidingen getroffen om het buitengebied van snel internet te voorzien. De regio Rivierenland heeft de keuze gemaakt om glasvezel aan te leggen in eigen beheer en heeft daarvoor goedkeuring van de Europese commissie ontvangen. We verwachten dat de aanleg in het buitengebied eind 2019 grotendeels gereed of in uitvoering is.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- lobby glasvezel
- subsidiëring van begeleiding van processen.

4 | Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

In alle kerntaken werken we, samen met onze partners, aan een gezond, schoon, veilig en welvarend Gelderland. Binnen deze kerntaak doen we dat bijvoorbeeld door:

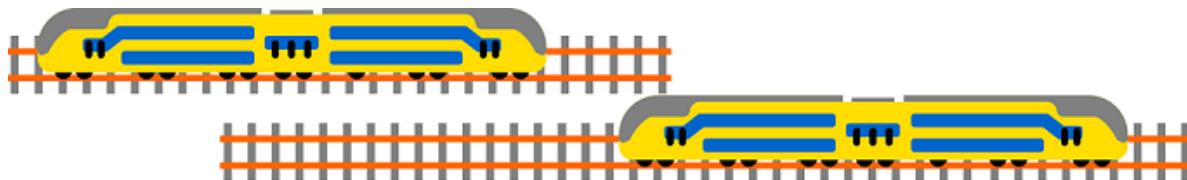
- de bestaande infrastructuur te onderhouden en waar nodig te verbeteren
- civieltechnische kunstwerken, zoals bruggen en viaducten, te vervangen
- de logistiek en het goederenvervoer te verbeteren
- de treinverbinding tussen Arnhem en Doetinchem te verbeteren
- samen met de andere beheerders van de wegen en het spoor, de bestaande infrastructuur beter te benutten
- een snelfietsroutenetwerk te maken, als alternatief voor het gebruik van de weg of het spoor.

In stand houden en verbeteren van de kwaliteit van het (fysieke) netwerk

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- realisatie van 22 toiletten op stations langs de regionale spoorlijnen
- door verschillende maatregelen stijging van de punctualiteit op de spoorlijn Arnhem-Winterswijk van 62% in 2012 naar 95% in 2018. Dit hebben we samen met ProRail, vervoerders, gemeenten en het Rijk bereikt
- aanleg van een fiets- en voetgangerstunnel in Zevenaar-Oost, op het traject Zevenaar-Didam (van de spoorlijn Arnhem-Winterswijk)

- afronding van alle voorbereidende werkzaamheden voor de aanleg van de spoorverdubbeling op het traject Zevenaar-Didam. Start met de aanleg van het tweede spoor en aanpassingen aan het spoor die een hogere snelheid mogelijk maken
- ondertekening van de Green Deal Duurzaam Grond-, weg- en waterbouw (GWW) 2.0 samen met 59 andere overheden, opdrachtgevers en uitvoerders. Deze deal heeft als ambitie om duurzaamheid in 2020 een integraal onderdeel te laten zijn van spoor-, grond-, water- en wegenbouwprojecten. Sinds 2013 werken we volgens deze principes voor het duurzamer onderhouden van onze wegen en fietspaden
- verlening van veel subsidies zodat de gemeenten in Gelderland fietspaden konden verbeteren op het gebied van comfort, directheid en veiligheid
- aanleg van fietsenstallingen en overstappunten waar mensen makkelijker kunnen wisselen van het ene naar het andere vervoermiddel
- verkeersveiligheidscampagnes met provincie Overijssel. Voorbeelden zijn 'Rijden zonder Invloed' bedoeld om alcohol- en drugsgebruik in het verkeer tegen te gaan, het 'Lege stoelenproject' waarin aandacht wordt gevraagd voor verkeersslachtoffers en campagnes op basisscholen en het voortgezet onderwijs om appen op de fiets tegen te gaan
- vastlegging van de volgende kaders: Nota infrastructurele Kapitaalgoederen (PS2016-600), Functioneel kader wegennet Gelderland (PS2017-344), Focus op het Hoofd fietsnet Gelderland (PS2017-766) en Nota van Uitgangspunten concessies openbaar vervoer (PS2018-132). In deze kaders hebben we vastgelegd wat de afspraken zijn over onderhoudsniveau van onze wegen, welke wegen en fietspaden we belangrijk vinden en wat de uitgangspunten voor de nieuwe OV-concessies zijn.
- de inrichting van de weg en bermen van de Heerderweg in Epe (N794) is via burgerparticipatie meer afgestemd op de wensen van de bewoners en gebruikers
- onverminderd goede klanttevredenheid voor het provinciaal bus- en treinvervoer
- het aantal reizigerskilometers met de bus is met 11% gestegen. Het aantal reizigerskilometers met de regionale treinen is met 39% gestegen.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

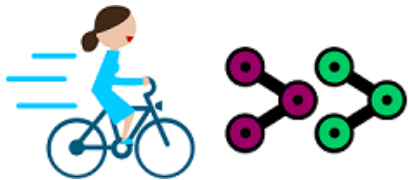
- assetmanagement voor onderhoud van eigen wegen, fietspaden en civieltechnische kunstwerken
- trajectprogrammering voor regulier onderhoud en verbeteringen van de wegen
- Green Deal Duurzaam GWW 2.0
- MIAM. Wij laten in de MIAM zien hoe wij alle projecten afwegen op hun bijdrage aan het realiseren van de provinciale doelen. Zo maken wij

inzichtelijk waarom keuzes gemaakt worden in de investeringen in mobiliteitsopgaven

- subsidies voor verbeteringen van de fietspaden.

Versterken van de (sociale en economische) bereikbaarheid in de drie stedelijke netwerken

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- aanleg van de snelle fietsroutes RijnWaalPad, De Liemers, Nederrijnpad, Batavierenpad, Apeldoorn-Deventer en MaasWaalPad in samenwerking met de gemeenten
- speed pedelecs zijn toegestaan op een aantal provinciale fietspaden. We werken aan een fietspad dat wordt verwarmd met de restwarme die vrijkomt tijdens het productieproces bij Parenco
- aanschaf extra treinstellen met toiletten voor de Valleilijn. Daarmee zijn de capaciteitsproblemen op deze regionale treinverbinding opgelost

- uitvoering van het programma Beter Benutten in samenwerking met de gemeenten Arnhem en Nijmegen. Door middel van gedragsbeïnvloeding werden reizigers gestimuleerd de spits te mijden

- realisatie van een Koersdocument (PS2017-211) én uitvoeringsagenda voor het programma Slimme Mobiliteit. Hierin staat wat we hebben geleerd van het programma Beter Benutten. Het project 'Heel Gelderland Fietst' is gestart en slimme mobiliteit wordt steeds meer een integraal onderdeel van de uitwerking van onze mobiliteitsdoelen. De provincie erkent dat beïnvloeding van gedrag belangrijk is voor betere benutting van bestaande mogelijkheden van vervoer. Hiermee lopen we voorop in Nederland
- koploperspositie op het gebied van vraaggestuurde mobiliteit met de MaaS-pilot Heijendaal. Met de app GoAbout kunnen reizigers hun reis van deur tot deur plannen én betalen. Zij kunnen gebruik maken van het ov, deelfietsen en deelauto's
- uitvoering van een vernieuwend project op het gebied van zelfrijdend vervoer in samenwerking met WE-Pod. Dit project heeft internationale belangstelling gekregen

- internationaal fietscongres Velocity 2017 met als thema "The freedom of cycling" in samenwerking met de gemeenten Arnhem en Nijmegen
- opstellen Koersdocument Duurzame Mobiliteit (PS2018-470) met afspraken om vervoer duurzamer te maken. Daarnaast zijn concrete projecten benoemd zoals Trolley 2.0 en het vergroten van het aantal laadpalen voor elektrische auto's
- verbetering van de grensoverschrijdende busverbinding tussen Doetinchem-Nijmegen via Emmerich-Kleve.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- MIAM
- subsidies voor onder andere Beter Benutten, Slimme Mobiliteit, snelle fietsroutes.

Versterken en benutten van de grootste (inter)nationale verbindingen

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- start van de verbetering van de internationale spoorverbinding tussen Rotterdam en Genua die door Gelderland loopt: de Rhine-Alpine corridor. Een belangrijk onderdeel hiervan is de RailTerminal Gelderland (RTG) en 2 Europese projecten RAISE-IT en ERFLS
- een geslaagde conferentie van de EGTC Rhine Alpine op 7 juni 2018 in Brussel. Het onderwerp was hoe we door samenwerking een robuuste en duurzame Rhine-Alpine corridor kunnen ontwikkelen
- goede voortgang van de realisatie van de RTG dankzij het besluit er middelen voor te reserveren, de keuze hoe de inrichting en ontsluiting wordt, de start van het inpassingsplan en verwerving van de gronden. Op deze plek zijn veel ontwikkelingen zoals de verbreding van de A15, ontwikkeling van bedrijventerreinen en het plaatsen van windmolens. Samen met de gemeenten en de inwoners hebben we gekeken hoe we dit het beste kunnen oplossen. Met de gemeenten hebben we hierover een overeenkomst gesloten. Vanwege de meerwaarde van de RTG heeft het Rijk uitgesproken een bijdrage te willen leveren aan de realisatie van de RTG
- uurlijkse Abelliotrein tussen Arnhem en Düsseldorf
- realisatie van 5 LNG vulpunten in Gelderland en 3 in voorbereiding. Via onze subsidieregeling zijn 42 extra LNG-trucks op de weg gekomen. We gaan door met deze subsidieregeling
- duidelijk beeld van de knelpunten in ons provinciaal wegennet om met lange zware vrachtwagens te rijden. De komende jaren kunnen deze worden opgelost
- uitvoering van een pilot in de binnenstad van Nijmegen, waarbij pakketjes via de openbaar vervoerlijnen worden vervoerd
- stijging van de Logistieke Hotspot Rivierenland op de ranglijst van Logistieke Hotspots in Nederland van de achtste naar de vierde plaats.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- MIAM
- subsidies om de aanschaf van vrachtwagens op LNG te stimuleren
- haalbaarheidsstudies voor multimodaal vervoer en overslagvoorzieningen
- projecten ter verbetering van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt in de logistieke sector.

Ontsluiten van (basis)voorzieningen buiten de 3 stedelijke netwerken

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- succesvolle overdracht van de basismobiliteit (regiotaxi) aan de regio's. Het gemiddelde cijfer voor klanttevredenheid in 2018 is een 7,8

- afronding van de rondweg N322 bij Zaltbommel, de N320 bij Culemborg, het onderliggend wegennet A15 en N18 en de rondweg Voorst. Het project N348 Traverse Dieren is, op de spoorondergang van de N786 na, klaar. De rondweg Voorthuizen en de rondweg De Hoven hebben we voorbereid

- uitvoering van 40 pilots om andere mobiliteit uit te proberen zoals AutoMaatje in Ermelo met een folder in braille, Mobilityportal in de Achterhoek en dorpsauto's in Appeltern, Netterden en Breedenbroek-Voorst.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- MIAM.

5 | Regionale economie

In alle kerntaken werken we, samen met onze partners, aan een gezond, schoon, veilig en welvarend Gelderland. Binnen deze kerntaak doen we dat bijvoorbeeld door:

- het vestigingsklimaat voor bedrijven en instellingen aantrekkelijk te maken
- ook over de grens samen te werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat, waarvoor we onder andere gebruik maken van Europese subsidie
- de economische kracht van sport te vergroten
- de maatschappelijke en ruimtelijke functies van sportclubs en sportparken te vergroten.

Versterken MKB breed

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

Onderwijs en arbeidsmarkt

- kwalitatieve en kwantitatieve arbeidsmarktanalyses voor alle Gelderse regio's, bedrijven en kennisinstellingen. Met deze prognoses zijn partijen beter in staat om hun onderwijsprogramma's af te stemmen op vraag en behoefte
- ondersteuning van Gelderse werkgevers, onderwijsinstellingen en andere partners bij het aanpakken van tekorten op de arbeidsmarkt. Het project Carrière switchers heeft de Nationale HR Zorg Award 2018 gewonnen (Ministerie VWS)
- goede voortgang in de samenwerking met brancheorganisaties, vakbonden, onderwijsinstellingen en O&O-fondsen in de lijn van een Leven Lang Ontwikkelen. Het Leven Lang Gelders Vakmanschap is een landelijk voorbeeldtraject
- internationale belangstelling in het Gelderse onderwijs -en arbeidsmarktnetwerk door de University Partner Challenge (UPC). Er zijn 11 voorstellen ingediend rond het aantrekken van (inter) nationaal talent. Momenteel worden 4 inzendingen geconcretiseerd. De definitieve opbrengst kan in de eerste helft van 2019 worden opgetekend.
- ongeveer 40 publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS) tussen bedrijven en kennisinstellingen via netwerken en subsidies

- ondersteuning van ongeveer 40 vernieuwende onderwijs- en arbeidsmarktprojecten via Arbeidswijs.

Innovatie en ondernemerschap MKB

- introductie van de Startversneller en de Groeiversneller via de ontwikkelmaatschappij Oost NL. Ondernemers kunnen hier terecht voor vouchers en leningen. Inmiddels zijn er 180 starters geholpen. 600 ondernemers hebben hun groeiplan besproken en ontwikkelstappen gezet
- samenwerking in verschillende netwerken met ondernemers, onderwijsinstellingen en intermediairs. Een voorbeeld is het BOOST-netwerk in Oost-Nederland. Hierbij worden maakbedrijven ondersteund bij het slimmer en schoner maken van hun productieprocessen in belangrijke regionale sectoren als zorg, voedingsmiddelen, landbouw, energie en afvalbeheer. Er zijn al zo'n 6.500 Smart Industry stakeholders bereikt, waarvan 3.000 ondernemers. Er zijn inspirerende evenementen, verdiepende masterclasses en praktijkomgevingen (zoals fieldlabs), waarin aan concrete oplossingen wordt gewerkt voor technologische, bedrijfskundige en innovatieve vraagstukken

- ondersteuning van de komst van een groot deel van de zoek- en ontwikkelingsactiviteiten van Unilever, Heinz en Nestlé. Dit doen wij met ons Agrofoodbeleid, arbeidsmarktbeleid en onze Rode loper-aanpak. De komst van de internationale school in Arnhem maakt dat de regio aantrekkelijk is voor internationale werknemers
- ondersteuning van diverse projecten op het gebied van innovatie in de zorg via Health Valley Netherlands. Bedrijven, zorginstellingen, kennisinstellingen en overheden ontmoeten, verbinden en versterken elkaar via Health Valley. Door innovatie-, markt- en ondernemerskracht te bundelen, geven onze partners een onmiskenbare impuls aan de zorg. Een voorbeeld daarvan is 'datasecurity'. Via dit project wordt door de Radboud Universiteit (RU) in samenwerking met stichting ParkinsonNet een methode/systeem ontwikkeld. Dit maakt het mogelijk persoonlijke medische gegevens veilig op te slaan en selectief te raadplegen. Naast toepassingen in de zorg, kan de methode ook op andere terreinen gebruikt worden. Dit biedt de regio zowel op medisch als op economisch gebied vele kansen. Een ander voorbeeld is Rockstart Digital Health. Hier kunnen de startups volop gebruik maken van het hoogstaande innovatieve gezondheidsecosysteem
- investering in een aanpak met aandacht voor bedrijfsopvolging, speciaal voor familiebedrijven. Deze bedrijven hebben vaak een sterke

- maatschappelijke binding met hun omgeving en investeren daar ook in
- de StartupDelta Summit op 19 april 2018 in Arnhem. Op dit innovatiefestival kwamen bijna 3.000 bezoekers uit binnen- en buitenland om kennis te maken met de Gelderse aanpak, ons netwerk en ondernemers
- investering van € 23 miljoen door Oost NL in 30 projecten vanuit het Innovatie en Energiefonds Gelderland en het participatiefonds van Oost NL
- ontvangst van de titel European Entrepreneurial Region voor onze aanpak met integrale koers met De Groeiversneller als spin in het web in het innovatielandschap.

Circulaire economie

- aanjaging van meer dan 60 projecten met de Uitvoeringsagenda Circulaire Economie
- medeondertekening van het Nationaal Grondstoffenakkoord en medewerking aan de 5 transitie-agenda's voor voedsel en biomassa, maakindustrie, kunststoffen, bouw en consumentengoederen
- een duidelijk beeld van de kansen voor textiel, bouw en de verwaarding van biobased. Deze kansen hebben we als partner in het Interreg Europe project CircE samen in beeld gebracht met circulaire koplopers Haute France, Catalonië, London en Lombardije
- titel van EU Green Capital voor Nijmegen in 2018 met steun van de provincie. Een uniek internationaal podium waarmee de bewustwording voor circulaire economie is vergroot
- een duidelijk beeld van de manier waarop de smart industry van Gelderland de circulaire economie in de praktijk brengt. TNO onderzocht hiervoor 20 Gelderse bedrijven met de industrie als motor voor innovatie in de circulaire economie. Hiermee hebben we dit thema landelijk op de kaart gezet
- een circulaire estafette door heel Gelderland met climax op Prinsjesfestival in Den Haag als spin-off van EU Green Capital. Elke twee weken stond weer een mooi Gelders circulair initiatief in de schijnwerpers
- aanstelling van een kwartiermaker in het Rijk van Nijmegen om concrete circulaire business te bouwen in de sectoren: zorg, maakindustrie, bouw en afvalverwerking. Een voorbeeld is de luierrecycling bij de ARN
- opstelling van programma's en vorming van (bedrijven)clusters voor de ontwikkeling en toepassing van biobased grondstoffen zoals natuurvezels, mest en plantaardige eiwitten
- ondersteuning van Circles vanuit de netwerk en clusterregeling van EFRO. Hierin werken 10 Oost Nederlandse partijen samen. Tot nu toe zijn meer dan 100 bedrijven ondersteund in transitie naar een circulaire bedrijfsvoering en meer dan 80 challenges uitgevoerd bij bedrijven
- twee BT Awards in de categorie beste circulaire regio en -bedrijventerrein door het mogelijk maken van een tiental circulaire projecten in Anhem, Nijmegen, CleantechRegio en de Achterhoek vanuit de gebiedsagenda's
- nieuwe stappen in de mestverwaarding. Groot-Zevent heeft besloten naast de mestvergister in Beltrum samen met Nijhuis Water een fabriek voor mineralenterugwinning te bouwen. Hiermee komt de kunstmestvrije Achterhoek weer een stuk dichterbij
- belangstelling voor de textielrecycling. Samen met brancheorganisatie Modint is een start gemaakt met de ontwikkeling van een Gelders cluster

circulaire kleding en textiel. Dit als onderdeel van de Dutch Textile Recycle Valley

- het goede voorbeeld zijn in beheer en onderhoud van onze wegen. Vanuit circulaire economie hebben wij 5 pilots uitgevoerd om circulaire eisen voortaan mee te nemen in de trajectprogrammering
- sloop van onze provinciale gebouwen Rijnstate en Prinsenhof B op een duurzame wijze met een hergebruik van respectievelijk 70% en 80%.

Smart industries

- start van 3 smart industry fieldlabs, waar het MKB samen met kennisinstellingen kan experimenteren met nieuwe technologieën. Hiermee hebben in Gelderland meer bedrijven een eerste stap gezet op weg naar digitalisering en robotisering dan gemiddeld in Nederland
- bijscholing van bedrijven, studenten en het onderwijs op diverse soorten industriële robots in het Fieldlab Industrial Robotics in Harderwijk
- oefenmogelijkheden voor studenten van onder andere de HAN met automatische productie van composieten product(onderdelen) aan het Smart Production Centre in Arnhem
- risico- en kennisdeling bij de industriële ontwikkeling van de nieuwste generatiechips aan het Chip Integration Technology Centre, tussen semiconbedrijven, TU Delft en RU
- realisatie van Smart Industry Hub BOOST, 1 van de 5 door het Rijk erkende smart industry loketten. BOOST bestaat inmiddels uit 7 thematafels en een offline/online netwerk dat samenwerkt om meer ondernemers aan het digitaliseren te krijgen
- uitbreiding van het Gelderse 3D-printplatform tot over de grenzen (Overijssel, Duitsland). In dit ketenbrede platform (gebruikers, fabrikanten, dienstverleners, onderwijs) worden kennis en kunde gedeeld en projecten voorbereid. En realisatie van een Open 3D-printplatform Oost
- structurele versterking van de relatie met de industriële TOP 50 via werkbezoeken en een jaarlijks diner. Hierdoor kunnen we ondernemers gemakkelijker betrekken bij grote regionale projecten.
- succesvolle tenderregeling slimme, schone demonstratiefabrieken.

Internationalisering

- bevordering van de internationale handel en kennisuitwisseling via onze netwerken en programma's
- samenwerking binnen GOEXPORT, een ondersteuningsprogramma voor MKB-ondernemers in de Provincie Gelderland en Overijssel. Dit om export binnen het MKB te stimuleren economische groei in de regio te versterken
- start met het handelsoverleg Gelderland. Hierdoor weet het MKB elkaar beter te vinden en kan er met elkaar gesproken worden over internationale markten en zaken
- ontstaan van de groeiversneller Export uit het Handelsoverleg Gelderland. Deze groeiversneller voorziet in de ondersteuning van het MKB bij het realiseren van hun internationale ambities. Waar mogelijk worden bedrijven doorverwezen naar bestaande instrumenten om hun internationale ambities te verwezenlijken en kunnen ondernemers gebruikmaken van de groeiversneller export-vouchers

- ondersteuning van het bedrijfsleven in Oost Nederland op agrofoodgebied door een grensoverschrijdende Foodmakelaar. Dit gebeurt in samenwerking met provincie Overijssel en wordt ondersteund vanuit het Handelsoverleg Gelderland. Doel is om de positie van bedrijven in Oost Nederland te versterken op de Duitse markt
- dichterbij elkaar brengen van het Oost-Nederlandse MKB, kennisinstellingen en de Duitse afzetmarkt door een grensoverschrijdende HTSM-makelaar. Zo zorgen we voor een betere informatievoorziening voor de MKB-bedrijven, ontsluiting van netwerken en verbinding met brancheorganisaties en instellingen
- in het kader van de Brexit heeft Gelderland, samen met Overijssel (uitvoering door Oost NL), capaciteit beschikbaar bij de NFIA op de Nederlandse ambassade in Londen voor de acquisitie voor bedrijven naar Oost Nederland
- actualisatie van promotiefilm van provincie Gelderland voor China. Dit filmpje is bedoeld voor bezoeken van overheidsdelegaties uit de zusterprovincies van China. Met het filmpje geven we een impressie van de Gelderse parels. Het is in zowel het Chinees als in het Engels beschikbaar en ook inzetbaar voor andere internationale delegaties
- handelsmissie China 2015 in november 2015 met als hoofthema Agrofood met 11 Gelderse bedrijven
- handelsmissie China 2017 in november 2017 naar China Hubei met als hoofthema Belt Road Initiative (de Nieuwe Zijderoute) met 17 Gelderse bedrijven. Naar aanleiding van deze missie zijn er vervolgafspraken gemaakt. Zo is de Koffiebranderij Peeze in gesprek om een flagshipstore in Wuhan te openen. Het bedrijf Biomygreen heeft een serieuze lead met een Chinees bedrijf en heeft vervolgafspraken gemaakt. Tijdens de handelsmissie tekende gedeputeerde Scheffer een samenwerkingsovereenkomst over talenontwikkeling in de semiconductor-industrie met het Chinese Ministerie van Industrie en Informatietechnologie en het Business Cluster Semicon Nijmegen.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- een boekjaarsubsidie voor OostNL, waarmee Oost NL als verbonden partij belangrijke projecten kan uitvoeren op het gebied van innovatie, werkgelegenheid en ondernemersklimaat
- de Dienst van Algemeen Economisch Belang, die de valleybureaus Stichting Food Valley, Health Valley, Kiemt en RCT Gelderland ondersteunt. Zo kunnen deze organisaties een aantal publieke taken vervullen om de innovatiekracht van Gelderse bedrijven in hun cluster te vergroten
- Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) voor de financiering van innovatieprojecten
- de provinciale Subsidieregeling Onderwijs en Arbeidsmarkt voor arbeidsmarktprojecten.

Versterken werklocaties

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

Aansluiting marktvraag

- realisatie van een nieuw Regionaal Programma Werklocaties om in elke regio het beschikbare aanbod aan werklocaties goed aan te laten sluiten bij de marktvraag en regionale ambities. In Arnhem-Nijmegen zijn naast afspraken over bedrijventerreinen ook afspraken gemaakt over kantoren en perifere detailhandel, inclusief afspraken over monitoring, evaluatie en herijking. Na een intensief proces is onder andere vastgesteld dat er 150 hectare bedrijventerreinen geschrapt gaat worden
- we hebben een bestuursovereenkomst opgesteld in het kader van de samenwerking tussen bedrijvenpark H2O en Zwolle.

Campusontwikkeling

- doorontwikkeling van NovioTechCampus en het nieuwe initiatief Chip Integration Technology Centre (CICT), waaraan 15 partijen uit het hele land willen samenwerken. Daarmee willen ze een topcentrum creëren voor innovatie in chipsintegratie en fotonica
- verbetering van het vestigingsklimaat in Gelderland dankzij de sterke kennisinfrastructuur en de aanwezigheid van het Sustainable Food Initiative in Wageningen. Unilever, Heinz en Nestlé hebben voor onze regio gekozen. Dit trekt ook andere bedrijvigheid aan zoals logistiek. Voorbeeld is Bedrijvenpark A15 waar de logistieke vastgoedontwikkelaar VGP recent 26,8 hectare heeft aangekocht.

Herstructurering Bedrijventerreinen

- ondersteuning van diverse gemeenten bij de voorbereiding voor herstructurering van bedrijventerreinen. We hebben aan 3 gemeenten subsidie verleend voor het oplossen van ruimtelijke knelpunten op bedrijventerreinen door herstructurering: Doesburg (Beinum), Harderwijk (Lorentz I) en Westervoort (Het Ambacht)
- financiering van 2 projecten van het Fonds Herstructurering Bedrijventerreinen Gelderland. Het gaat om de Truckparking Duiven op het bedrijventerrein Centerpoort en de scheepswerf Gelria op het bedrijventerrein NoordKanaalhavens in Nijmegen.

Rode loper-beleid

- Rode loper-bijeenkomsten om ondernemers die willen uitbreiden, verplaatsen of nieuw vestigen beter van dienst te zijn. Via bemiddeling en mediation liepen er 66 trajecten, waarvan er 34 positief zijn afgerond
- uitvoering van haalbaarheidsonderzoeken voor langjarige (investerings-) plannen voor het Papiercluster in Eerbeek en concretisering en programmering van deze plannen. Succesvolle bemiddeling in het conflict tussen de gemeente en de papierindustrie heeft geleid tot onder andere een nieuw bestemmingsplan en de gezamenlijke opstart van het programma Eerbeek/Loenen 2030
- roadshow in Arnhem-Nijmegen, waar gemeenten en omgevingsdiensten diverse interessante innovaties en ontwikkelingen in de regio hebben bezocht

zoals Park A15 en industrieterrein Nieuwgraaf

- de komst van het bedrijf Mueller naar Groenlo, een innovatief bedrijf in de productie van melkkoelsystemen, kelderbiertanks en procestanks
- in het kader van de uitbreiding van het bedrijf VMI te Epe hebben we meegewerkt aan verkeerskundige maatregelen om de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid van het gebied in de omgeving van het buurtschap Zuuk te borgen.

Retail, Binnensteden en Detailhandel

- kennisdeling en netwerkvorming om te komen tot vitale binnensteden en een toekomstbestendige retailsector via het Gelderse kennisnetwerk voor binnensteden. Daarnaast gaan belanghebbenden met elkaar in gesprek over de toekomst van hun binnenstad in speciale stadslabs.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- Regionale Programma's Werklokaties
- het Rode loper-beleid
- het Fonds Herstructureren Bedrijventerreinen Gelderland.

Versterken partnerschap en uitvoering beleid

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- realisatie van 150 trajecten door Oost NL in samenwerking met bedrijven en kennisinstellingen. Met, vooral R&D-, investeringen van € 75 miljoen stimuleren we de concurrentiekracht van bedrijven. Dit heeft geleid tot ongeveer 6.600 directe en indirecte arbeidsjaren in de periode 2015-2018
- investeringen van € 600 miljoen aan internationalisering. In totaal ging het om ongeveer 3.500 arbeidsplaatsen in de periode 2015-2018.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- een boekjaarsubsidie om Oost NL te financieren
- een speciale taskforce voor de financieringsvraagstukken.

Maximaliseren benutten Europese programma's***De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?***

- afronding van het EFRO-GO-programma 2007-2013. De inzet van € 164 miljoen Europees geld heeft uiteindelijk € 367 miljoen publieke en private investeringen uitgelokt in Overijssel en Gelderland. Dit is € 168 miljoen meer dan voorspeld. Voor het EFRO-programma 2014-2020 is deze lijn doorgezet met een volledige focus op het versterken van de regionale economische innovatiekracht en koolstofarme economie. De uitvoering van het programma ligt op schema. Inmiddels is voor € 99 miljoen gecommitteerd aan 400 projecten
- bevordering van grensoverschrijdende samenwerking door middel van het Interreg A-programma Deutschland-Nederland. Bij ruim 60 projecten is de provincie Gelderland betrokken als projectpartner of zorgt zij voor cofinanciering. In de provincie Gelderland is in de huidige programmaperiode tot nu toe € 35 miljoen aan Europese subsidie terechtgekomen
- start van 5 Interreg B en Europe projecten op de thema's cultuur, energie en innovatie waar de provincie Gelderland als projectpartner aan deelneemt. Door deze projecten, met een totale omvang van circa € 20 miljoen, werken we de komende 3 jaar samen met 15 regio's in Europa aan gemeenschappelijke opgaven. In totaal zijn er eind 2018 19 Interreg B en Europe projecten waar Gelderse partijen aan deelnemen. De investeringen in deze projecten hebben een totaalwaarde van € 80 miljoen, waarvan ongeveer € 16 miljoen in Gelderland zal worden geïnvesteerd. Voorbeelden van dergelijke projecten zijn Boost4Heath (een project ter versterking van de innovatie op gebied van gezondheid) en Chips (een project voor ontwikkeling van snelfietspaden om woonwerkverkeer op de fiets te stimuleren)

- ontwikkeling van het Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3). De samenwerking met de RVO verloopt naar wens, de planning van de openstellingsbesluiten loopt goed en met de programmering wordt adequaat ingespeeld op nieuwe beleidsontwikkelingen (onder andere Agenda Vitaal Platteland, Klimaat, IBP/Regiodeals en Natuurinclusieve landbouw)
- inzicht in Europese projectenstromen in Gelderland via database Táblo. Door inzicht in de Europese projecten is het mogelijk de kennis en het Europees netwerk van de projecten te gebruiken voor betere samenwerking tussen Gelderse partijen en het maximaal gebruik maken van elkaars netwerk, expertise en ervaring
- versterking van kennisuitwisseling tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven in het EFRO-programma. We weten steeds beter de aanwezige kennis van de sterke kennisclusters in Oost-Nederland te gelde te maken door het stimuleren van goede samenwerkingsprojecten tussen de kennisinstellingen en bedrijfsleven
- afstemming met de waterschappen, onder andere voor de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en de samenwerking met de gemeenten in het kader van Agenda 2020 Achterhoek.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- het EFRO-programma
- Cluster- en Netwerkprojecten en proeftuinen, die worden ingezet om bedrijven en kennisinstellingen rondom bepaalde thema's te ondersteunen en verbinden
- POP-middelen, die 1 op 1 worden gekoppeld aan de provinciale kerntaken/plandoelen voor Landbouw, Natuur, Water en Gebiedsopgaven (gebiedsopgave Achterhoek).

Versterken buitenlandse betrekkingen en lobby

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- realisatie van diverse inhoudelijke zaken waar we voor gelobbyd hebben: 10 minuten-treindienst Nijmegen-Schiphol, aanpak A1/A30, middelen en aandacht voor aanpak ondermijnende criminaliteit, grotere rol van provincies bij energietransitie, beperking van de toekomstige overlast van het vliegverkeer van Lelystad Airport voor inwoners en natuur in Gelderland
- vergroot netwerk in politiek en ambtelijk Den Haag. De contacten tussen GS en de Gelderse Eerste en Tweede Kamerleden zijn geïntensiveerd. Ook ambtelijk zijn de banden met Den Haag versterkt

- start samenwerking tussen Oost-Nederland en het Münsterland. Door de provincies en de partijen in Münsterland is hiervoor een samenwerkingsdocument opgesteld
- duidelijke positie van provincie Gelderland in Düsseldorf. Betere contacten tussen Nederland en Duitsland hebben geleid tot concrete afspraken over samenwerking aan de Duits-Nederlandse grens op lokaal, regionaal en nationaal niveau (GROS-governance)
- een sterkere positie in Europese netwerken over de volle breedte van de provinciale kerntaken en deelname aan meer Europese projecten. Onder andere door deelname aan de Europese vereniging van grensregio's (de AEBR), heeft Gelderland bijgedragen aan het proces voor de totstandkoming van het nieuwe Europese Cohesiebeleid. Specifiek is aandacht gevraagd voor het belang van een krachtig Interreg A-programma
- exposure en nieuwe verbindingen en relaties voor Gelderland dankzij het Prinsjesfestival
- verbinding met verschillende Europese regio's, waaronder de Franse regio Hauts-de-France, waarmee wordt samengewerkt aan een Europese campus voor circulaire economie
- verwerving van een invloedrijke positie van bestuurders en organisatie in Brussel door invulling van het rapporteurschap binnen het Comité van de Regio's.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

Met sport bijdragen aan een aantrekkelijk Gelderland

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

Gelderland Sportprovincie

- realisatie van de ambitie uit het programmaplan Gelderland Sport 2016-2019: Gelderland is de meest actieve sportprovincie van Nederland. Deze

ambitie hebben we gerealiseerd door de goede sportvoorzieningen voor iedereen, actieve sportverenigingen, toonaangevende sportevenementen en met aandacht voor talenten met en zonder beperking

- verbinding van ruim 120 partners uit de sportwereld, overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven met het Gelders Sportakkoord.

Economische kracht van sport

Economische impact sportevenementen

- succesvolle ondersteuning van 120 evenementen op nationaal en internationaal niveau, met tot nu toe een totale impact van meer dan € 20 miljoen. Dit waren grote internationale toevenementen zoals het EK Vrouwenvoetbal 2017, EK Beachvolleybal 2018, WK Zitvolleybal 2018, WK Baanwielrennen 2018 en WK Inline skaten 2018. Bij de Giro d'Italia 2016 waren ruim 300.000 deelnemers en bezoekers en 1.500 side events. Hiermee hebben we Gelderland als sportprovincie op de kaart gezet. De komende jaren volgen nog internationale evenementen waaronder het WK paracycling 2019, het WK BMX 2021 en de European Company Games 2021. Voor het WK vrouwenvolleybal en het WK zitvolleybal 2022 is Gelderland nog in de race
- ontwikkeling van ons eigen sponsorbeleid om de kracht van sportevenementen in te zetten voor provinciale doelstellingen. Hierdoor is voor het eerst sponsoring ingezet bij ruim 50 sportevenementen.

Maatschappelijke impact sportevenementen

- fietsvaardigheidstrainingen op 195 scholen in de aanloop van de Giro d'Italia 2016. 2.500 kinderen bewegen veiliger in het verkeer. De pilot is bekroond door het Ministerie van VWS als een sport- en beweeginterventie
- 245 side-events in aanloop naar het WK Inline Skaten in 2018, waarbij 12 Gelderse verenigingen actief betrokken waren. Ook maakten 7.000 kinderen in 17 gemeenten kennis met Inline Skaten
- ondersteuning van de Special Olympics Nationale Spelen in 2016 en 2018 voor ruim 4.000 mensen met een verstandelijke beperking. Met de organisatie van de Special Olympics 2016 (regio Nijmegen) en 2018 (regio Achterhoek) zijn verbindingen gelegd tussen organisaties, sporters en verenigingen. Hierdoor is de toegankelijkheid tot en de samenwerking met sportverenigingen verbeterd
- extra aandacht voor aangepaste sporten via de campagne Gelderland sport onbeperkt door 16 ambassadeurs, ruim 30 partners (waaronder verenigingen, sportbonden, gemeenten en zorginstellingen) en met ruim 25 sportevenementen. Met de inzet van social media, www.gelderlandsportonbeperkt.nl en diverse sportevenementen zijn ruim 300.000 mensen bereikt.

Sport en innovatie

- versterking van het netwerk sport en innovatie door de organisatie van een viertal bijeenkomsten op het snijvlak van sport, voeding en gezondheid. Deze bijeenkomsten zijn georganiseerd om enerzijds de subsidieregeling Sport en innovatie onder de aandacht te brengen en anderzijds het netwerk te vergroten en te versterken. De bijeenkomsten zijn daarom georganiseerd tijdens Health Valley Summit, Food Valley Summit en de Startup Delta Summit en de Kick-off bijeenkomst Sport en Innovatie.
- verbinding en afstemming met het programma Economie over de thema's sport, voeding en gezondheid. Concrete samenwerking vindt plaats binnen het programma Eat2Move en de ontwikkeling van een Sport business ecosysteem.

Maatschappelijke kracht van sport

Open clubs en vitale sportparken

- stimulering van de ontwikkeling van open clubs en vitale sportparken in Gelderland door het organiseren van 15 bijeenkomsten om kennis en ervaringen te delen
- uitvoering van 20 projecten, waarbij het gaat om het verkennen van of het ontwikkelen van open clubs of vitale sportparken bij sportverenigingen, sportparkorganisaties, gemeenten of sportbonden. Zo is de accommodatie langer open voor sportieve en maatschappelijke doeleinden, deze is soms verbouwd en toegankelijke gemaakt voor mensen met een beperking
- een breder aanbod voor meer doelgroepen. Hierbij zijn 17 gemeenten, 6 sportparken, 34 sportverenigingen en diverse andere organisaties en bedrijven betrokken
- afname van minimaal 15 verenigingsscans, ondersteuning van 15 verenigingen en organisatie van diverse bijeenkomsten door de Gelderse Sport Federatie.

Sportieve buitenruimte

- realisatie van 14 projecten waarin buitenruimten(s) aantrekkelijker ingericht worden, samen met 21 sportorganisaties en 6 gemeenten. Deze ruimtes, zoals een fietscrossbaan, beweegparken en schoolpleinen, stimuleren tot sporten en bewegen. De Gelderse Sport Federatie heeft basisscholen ondersteund bij de herinrichting van schoolpleinen.

Routenetwerk

- realisatie van 14 routeprojecten
- ontwikkeling van 22 businesscases
- versterking van de routenetwerken, waarbij 40 gemeenten betrokken waren
- een succesvolle relatie tussen de programma's Gelderland Sport en Recreatie & Toerisme. Hierdoor ontstaat ook een betere samenwerking tussen het lokale en regionale speelveld. De routebureaus voor Rivierenland, Arnhem-Nijmegen, de Achterhoek en de Veluwe nemen de regie voor de betreffende regio's.

Sportieve kracht van sport

- bereik van duizenden kinderen via de sportclub door verschillende initiatieven zoals ondersteuning van de doorontwikkeling van 9 regionale trainingscentra, bijdrage aan de multisport-trainingscentra Achterhoek Younited en SportQube en ondersteuning van een goede verantwoorde jeugdopleiding bij ongeveer 45 ambitieuze sportverenigingen
- de ondersteuning van 900 sporters, waarvan 600 met een talentenstatus
- stimulering van scholing en inzet van 60 jonge toppers in de sport. Deze jonge talenten zijn ook 200 keer ingezet als ambassadeurs bij scholen, evenementen en bedrijfsleven
- verbinding tussen talent en bedrijfsleven via het project Talents2Tokio. Inmiddels dragen 15 bedrijven bij aan de voorbereiding van 10 Gelders talenten richting Olympische Spelen 2020 in Tokio
- realisatie van 4 topsportaccommodaties in Gelderland met provinciale ondersteuning. Dit zijn de wieleraaccommodaties in Berkelland en Tiel, de Van der Knaaphal in Ede en SportQube in Nijmegen
- investering in de ontwikkeling van het Gelders Model voor Talentontwikkeling in samenwerking met de HAN en de gemeenten Arnhem, Nijmegen en Ede. Met dit model streven we naar een optimale ontwikkelomgeving voor alle kinderen en een grotere doorstroming naar de top.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- het Gelders Sportakkoord
- subsidie, sponsoring en inzet procesbegeleiding
- het Gelders Model voor Side Events
- een jaarlijks thema om aandacht te creëren en partners te activeren en stimuleren
- samenstelling adviescommissie voor subsidieaanvragen
- inzet van ambassadeurs
- het organiseren van netwerkbijeenkomsten
- het Gelders Model voor Talenten.

6 | Cultuur en erfgoed

In alle kerntaken werken we, samen met onze partners, aan een gezond, schoon, veilig en welvarend Gelderland. Binnen deze kerntaak doen we dat bijvoorbeeld door:

- kunst, muziek en geschiedenis naar scholen te brengen om zo de cultuurbeleving te stimuleren
- laaggeletterden te ondersteunen
- erfgoed zichtbaar en toegankelijk te maken.

Wij versterken het maken van cultuur, ontwikkelen van erfgoed en de beleving van cultuur en erfgoed

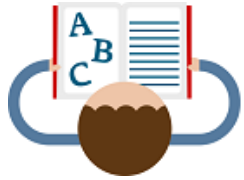
De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

Vaststelling beleidsprogramma voor Cultuur en Erfgoed 'Beleef het mee!' 2017-2020 (PS2016-382). Dit programma wordt uitgevoerd via 4 programmalijnen.

Cultuur maken en beleven

- ondersteuning van ruim 150 festivals en producties verspreid over Gelderland. Naast unieke evenementen vonden 6 terugkerende festivals met onze steun plaats, zoals State of Fashion, Go Short en het Erfgoed Festival

- organisatie van 2 conferenties rond het thema laaggeletterdheid, samen met de Rijnbrinkgroep
- een plan van aanpak voor de bestrijding en het voorkomen van laaggeletterdheid en voor vernieuwingen in de sector, samen met de Rijnbrinkgroep en alle bibliotheken in Gelderland. Wij voeren een provinciebrede, langerlopende 'Campagne Gelderland Geletterd' om het bewustzijn van laaggeletterdheid te vergroten. Ook zijn we in overleg met betrokken partijen gestart met de verdere uitvoering van het plan van aanpak. De Samenwerkende Gelderse Gemeenten zijn gestart met projecten om laaggeletterdheid te voorkomen en bestrijden

- samenwerking met de provincie Overijssel en de 8 grote steden binnen het Landsdeel Oost rondom het cultuurbeleid. De steden hebben culturele profielen opgesteld. Wij zijn betrokken bij de ontwikkeling van overstijgende programma's op basis van deze profielen. De samenwerking binnen Landsdeel Oost is daarbij leidend voor ons
- ondersteuning van de samenwerking in de sector. Voorbeelden zijn de Lauwersgrachtalliantie in Arnhem, de Filmeducatiehub en de samenwerking tussen poppodia rondom het scouten en ontwikkelen van talent
- ondersteuning van de begeleiding van jaarlijks 21 Gelderse kunstenaars in de verdere ontwikkeling van hun talent. Daarmee konden kunstenaars zich bekwamen in een andere discipline of zich nieuwe technieken eigen maken
- een prominente plek voor de provinciale kunstcollectie in het nieuwe provinciale gebouw. Al zeer veel bezoekers hebben de collectie kunnen bewonderen. Ook hebben we de gehele kunstcollectie en andere Gelderse kunst voor iedereen toegankelijk gemaakt via www.collectiegelderland.nl
- een collectieplan, waarmee we de kwaliteit van de collectie verder hebben vergroot. De inventarisatie en registratie van de complete collectie (2700 kunstwerken!) was een eerste grote stap in de uitvoering hiervan. Het collectieplan geeft richting voor het aankopen van nieuw werk en het afstoten van kunstwerken
- start samenwerking met crowdfundingplatform Voordekunst, waarmee we al 40 Gelderse projecten in de cultuur- en erfgoedsector mogelijk maakten
- een kader om met cultuursponsoring te kunnen starten en het aanbieden van cultuurleningen aan de sector. De sector kan hierdoor naast subsidies gebruik maken van een completere mix van financiering met meer eigentijdse financiële instrumenten.

Erfgoed ontwikkelen en beleven

- onderhoud en restauratie van molens, gemalen en gemeentelijke monumenten. We ondersteunden jaarlijks ongeveer 120 molens in onderhoud, zodat ze kunnen draaien. 5 molens werden gerestaureerd met onze steun
- restauratie en onderhoud van jaarlijks 40 erfgoedprojecten (in combinatie met herbestemming en/of duurzaamheid). Ook hebben we jaarlijks 15-20 onderzoeksprojecten mogelijk gemaakt. De extra, vanuit de Midterm review, beschikbaar gestelde middelen voor de regeling Functioneel gebruik Erfgoed maakten dit aantal mede mogelijk

- ondersteuning van onderhoud en restauratie van onder andere groot en bekend erfgoed in Gelderland, de Eusebius in Arnhem en Paleis 't Loo in Apeldoorn
- aanbieden van het nominatiedossier voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie aan het Rijk in 2018, samen met de provincies Noord-Holland, Utrecht en Noord-Brabant. Hiermee willen we de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Romeinse Limes voordragen om te worden toegevoegd aan de UNESCO werelderfgoedlijst
- ondertekening van het samenwerkingsconvenant Erfgoed Alliantie Gelderland, samen met Stichting Gelders Restauratie Centrum, Stichting Monumentenwacht Gelderland, Stichting Oude Gelderse Kerken, Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen en Vereniging Gelders Genootschap. Door intensiever samen te werken en gebruik te maken van elkaars expertise, streven we ernaar de zorg voor het Gelderse Erfgoed op een (nog) hoger peil te brengen. Duurzaamheid en het opleiden en/ of bijscholen van vakmensen zijn hierbij bijzondere aandachtspunten

- ruimte om te experimenteren met duurzaamheid en erfgoed. Onder de naam Karakteristiek en Duurzaam Erfgoed Gelderland (KaDER) startten we de samenwerking met de partners van de Gelderse Erfgoedalliantie, de TU-Delft en eigenaren van monumenten om integratie van duurzaamheid in het werken aan erfgoed te versterken. Door theorie en praktijk samen te brengen, wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van kennis en ervaring hiermee. Bijvoorbeeld via de 4 living labs die werden gestart in Zutphen, Reuversweerd en rondom religieus erfgoed en landgoederen
- bijdrage aan de ontwikkeling van instrumentarium voor erfgoed, kwaliteit en duurzaamheid met energiescans, een interprovinciale Erfgoedmonitor

en het kwaliteitsborgingssysteem Gelderse Voet

- gezamenlijk portal op internet. Hier is alle informatie over restauratie van erfgoed te vinden. Met input van de Alliantie zelf werd deze portal vormgegeven
- realisatie van 2 vaste ArcheoHotspots in Arnhem en Nijmegen, 1 tijdelijke in Orientalis en pop-up ArcheHotspots op geschikte en nieuwe vindplaatsen (zie volgende punt). Archeohotspots zijn plekken waar iedereen zelf aan de slag kan met archeologie en waar meer informatie over archeologie te krijgen is
- bijdrage aan het zichtbaar en beleefbaar maken van de volgende bijzondere archeologische vondsten: Romeinse en prehistorische archeologische vondsten in Tiel Medel, een rijk Romeins grafveld in Bemmelen, het Bastion in Harderwijk en een Bronstijdnederzetting in Overbetuwe
- ondersteuning van gemeenten (zonder eigen archeologische expertise) met 7 regio-archeologen. Dit instrument werd tijdens een evaluatie in 2015 met een 8 beoordeeld door de gemeenten.

Verhaal van Gelderland

- aandacht voor grote en kleine musea. De grote musea realiseerden met de nieuwe regeling 4 blockbustertentoonstellingen en 9 tijdelijke tentoonstellingen. De kleinere musea realiseerden in samenwerking met historische verenigingen jaarlijks ongeveer 30 projecten/tentoonstellingen om de museale kwaliteit te verbeteren en/of in het kader van het Verhaal van Gelderland
- ondersteuning van Erfgoed Gelderland bij de uitvoering van het programma 'Ieders Museum' om nieuwe doelgroepen aan te trekken en musea toegankelijker te maken. Met dit programma werden al zeker 35 projecten gerealiseerd
- ondersteuning van Museum Het Valkhof bij het in beeld brengen van de Gelderse historie aan de hand van een uitgebreide bijzonder collectie. Het provinciaal depot bevat momenteel zo'n 5,9 miljoen objecten
- ondersteuning van onderzoek naar de Gelderse historie met een Leerstoel Gelderse Geschiedenis aan de Radboud Universiteit
- bijdrage aan realisatie van het boek 'Het Verhaal van Gelderland'
- digitalisatie van historische en museale collecties. Hiermee wordt het Verhaal van Gelderland voor iedereen toegankelijk en zichtbaar gemaakt.

Beleef het zelf

- start van de tweede programmaperiode 2017-2020 Cultuureducatie met Kwaliteit. Met dit programma wordt cultuureducatie structureel verankerd in het onderwijsprogramma. Er zijn ruim 50 lokale projecten gestart, waarin rond de 350 scholen samen met culturele partners aan de verbetering van cultuuronderwijs in de basisschool werkten. Zeker 60.000 kinderen in Gelderland zijn hiermee bereikt
- ondertekening van het samenwerkingsconvenant muziekonderwijs in de regio De Liemers. Dit convenant versterkt de ambities van de provinciale programma's Cultuureducatie met Kwaliteit en Méér Muziek in de Klas en het draagt bij aan talentontwikkeling en participatie, waar wij ons als provincie sterk voor maken
- bijdrage aan de realisatie van een Filmeducatiehub in Oost-Nederland. Een Filmeducatiehub komt tegemoet aan de behoefte en urgentie om filmeducatie en mediawijsheid in het onderwijsprogramma te verankeren. Het gaat om een pilotproject in samenwerking met het Rijk
- ondersteuning van het Jeugdcultuurfonds Gelderland met een bijdrage aan de organisatie van activiteiten. Hiermee verlagen we de drempel voor cultuurdeelname door kinderen voor wie dit om financiële redenen minder vanzelfsprekend is. Inmiddels werken 21 Gelderse gemeenten met het Jeugdcultuurfonds Gelderland samen
- plaatsing van 40 ideeën voor activiteiten, om mensen actief aan cultuur en erfgoed te laten deelnemen, op het platform via de Regeling Cultuur & Erfgoed participatie. Met advisering werden inmiddels 10 van deze initiatieven via het platform Cultuur en Erfgoed tot een volwaardige subsidieaanvraag gecoached en gerealiseerd. Zowel ervaren organisaties als nieuwe initiatiefnemers organiseerden de activiteiten steeds gezamenlijk met tenminste 1 andere organisatie uit een ander vakgebied. De activiteiten vonden verspreid over heel Gelderland plaats.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- overleg en samenwerking met de sector en betrokken partners
- samenwerking met ondersteunende instellingen Cultuurmij Oost en Rijnbrinkgroep en Erfgoed Gelderland
- participatie in samenwerkingsverbanden, zoals die in Landsdeel Oost
- uitvoering van onderzoek, bijvoorbeeld naar duurzaamheid en erfgoed in samenwerking met de TU Delft
- instelling van een externe adviescommissie Cultuur
- verstrekking boekjaarsubsidies, projectsubsidies, begrotingssubsidies
- cultuurleningen ter ondersteuning van instellingen en initiatieven om grote investeringen te kunnen doen werden verstrekt. Dit instrument werd na

evaluatie aangepast aan de behoeften van de sector

- erfgoedleningen via het Nationaal Restauratie Fonds
- crowdfunding via het crowdfundingplatform Voordekunst
- een kader voor sponsorbijdragen aan cultuur- en erfgoedactiviteiten.
- regeling Producties en Festivals, die meer ruimte biedt voor ontwikkeling en initiatief in heel Gelderland, ook voor kleinere initiatiefnemers. De regeling werd na evaluatie in 2018 aan de doelstellingen aangepast
- regeling Talentontwikkeling Professionals, die kunstenaars de ruimte biedt zichzelf en de eigen kunstpraktijk te ontwikkelen en verstevigen
- regeling Functioneel gebruik Erfgoed voor onderhoud en restauratie van erfgoed in combinatie met functioneel gebruik en/of duurzaamheid
- regeling gemeentelijke monumenten voor restauratie en onderhoud gemeentelijke monumenten
- regeling molens en gemalen voor restauratie en onderhoud Gelderse molens en gemalen
- regeling voor musea (kleine en grote) die investeert in programmering, bijzondere tentoonstellingen en betrokkenheid van lokale vrijwilligersorganisaties
- Cultuur & Erfgoed Pacten voor regionale samenwerking rondom projecten om cultuur- en erfgoedparticipatie te vergroten
- regeling Cultuur- en Erfgoedparticipatie zorgt met coaching via het digitale platform voor de ontwikkeling van goede plannen voor het vergroten van actieve deelname aan cultuur en erfgoed waarbij samenwerking met lokale en regionale partners wordt gevraagd. Dit creëert een basis voor groei van activiteiten.

7 | Kwaliteit van het openbaar bestuur

In alle kerntaken werken we, samen met onze partners, aan een gezond, schoon, veilig en welvarend Gelderland. Binnen deze kerntaak doen we dat bijvoorbeeld door:

- te zorgen dat overheden in staat zijn hun taken uit te voeren en opgaven aan te pakken
- aan weerbaarheid tegen ondermijning te werken
- lokale democratie te stimuleren.

Strategie, kennis en innovatie

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- ontwikkeling/organisatie van de volgende netwerken en ontmoetingen:
 - GelreStad-netwerk (provincie en gemeenten Apeldoorn, Arnhem, Ede en Nijmegen) met 2 keer per jaar een bestuurlijke ontmoeting rondom strategische thema's
 - RS4-netwerk (provincie en gemeenten Doetinchem, Harderwijk, Tiel en Zutphen) inclusief bestuurlijke ontmoetingen
 - jaarlijkse bijeenkomst van het Hubertusforum, een inspiratieforum voor ons college met een wisselende samenstelling van externen
 - strategische stedenconferentie over energietransitie in Doetinchem
 - IPO (strategische denktank, wetenschapsnetwerk, strategische meerjarenagenda en democratie-in-actie)
 - IBP en Maak verschil/Regionalisering (waaruit later de regiodeals zijn voortgekomen)
 - Eurodelta (metropool) met voorstellen voor het onderzoeksprogramma, Dutch Future Society en het Technologiennetwerk
 - nieuw netwerk in ontwikkeling met geïnteresseerde Gelderse, Utrechtse en Zuid-Hollandse gemeenten op het gebied van Digitale Samenleving
- uitvoering verkenningen, trendstudies, onderzoeken en analyses naar onder andere:

- impact van het vliegveld Lelystad op de economische kansen voor Gelderland
- bewustwordingsinitiatieven op het terrein van big data en digitalisering
- toekomstige mobiliteitsbehoefte
- het integratieproces van nieuwkomers in Gelderland
- maatschappelijke tweedeling en sociale cohesie
- innovaties en crossovers tussen sport (Papendal), voeding (FoodValley) en gezondheid (Health Valley)
- de Kracht van Oost (samen met Overijssel en met betrokkenheid van verschillende universiteiten, regio's, gemeenten, bedrijfsleven en het Rijk) inclusief een landelijk congres over de resultaten
- het interprovinciaal verband: strategische denktank, strategische meerjarenagenda, ontwikkelagenda modernisering toezicht
- internationaal toerisme
- veranderend platteland
- impact van gemeentelijke, landelijke en Europese verkiezingen en ontwikkelingen op onze eigen agenda.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- werksessies
- bijeenkomsten
- uitwisseling van kennis
- bestuurlijk netwerk op verschillende schaalniveaus
- het betrekken van universiteiten.

Sterk provinciaal bestuur

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- ontwikkeling en implementatie nieuwe huisstijl. Deze stijl is persoonlijk, eigentijds, begrijpelijk en betrouwbaar

- ontwikkeling nieuwe website. Deze richt zich op de informatiebehoeftes van de bezoekers, in plaats van op onze behoefte informatie te zenden

- opening van ons nieuwe provinciale gebouw door koning Willem-Alexander. Tijdens de opening liet Dolly Verhoeven, hoogleraar Gelderse geschiedenis, zien hoe het ontstaan van ons bestuur nog steeds doorwerkt in de Gelderse bestuursstijl
- actualisatie Gedragcodes Integriteit voor Statenleden en leden van Gedeputeerde Staten
- centrale afhandeling van Wob-verzoeken
- realisatie openbaar register op de provinciale website voor het bijhouden van geschenken, uitnodigingen en buitenlandse reizen van ons college en uw Staten
- vaststelling aanpak voor de implementatie van de Europese AVG in een beleidsnotitie en aanstelling van een functionaris Gegevensbescherming
- opstelling beleidsregels voor Bibob-onderzoeken bij vastgoedtransacties
- organisatie IPO-jaarcongres 'Pak de Ruimte'
- optreden als strategisch partner van het Prinsjesfestival in Den Haag in 2018. Het Prinsjesfestival leverde positieve aandacht op voor Gelderland. In de voorbereiding en tijdens het festival zijn tal van nieuwe verbindingen gelegd
- werkbezoeken in Gelderland, Noordrijn-Westfalen en Brussel, bijvoorbeeld in het kader van de gebiedsopgaven

- ontwikkeling en start uitvoering programma 'Weerbare Overheid'. Binnen dit programma werken we aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit en hebben we de volgende mooie resultaten behaald:
 - Project Ariadne, samen gemeenten en het Openbaar Ministerie. Hiermee brengen we alle Gelderse vakantieparken in beeld. Waar nodig nemen we maatregelen op het gebied van toezicht en handhaving

- verkenning Weerbaar Gelderland (uitvoering statenbrede motie 17M25 over ondermijning). Hierdoor hebben wij, en al onze partners, meer duidelijkheid over wat nodig is om de aanpak van ondermijnende criminaliteit te versterken. Heel concreet heeft dat gezorgd voor een succesvolle lobby in Den Haag voor meer geld voor het RIEC in Oost-Nederland
- verkenning Veilig Buitengebied. Met motie 18M58 hebben uw Staten het belang aangegeven van een Veilig Buitengebied. We werken nu aan een gezamenlijke agenda met de partners
- een ondermijningsbeeld voor alle Gelderse gemeenten in 2019. De rol van de provincie is gemeenten te helpen hun informatiepositie op dit thema op orde te krijgen. Zo weten zij welke problematiek er specifiek aangepakt moet worden. Al meer dan 2 jaar helpt het RIEC in Oost-Nederland gemeenten zicht te krijgen op de ondermijnende/ georganiseerde criminaliteit, ook wel ondermijningsbeelden genoemd. Met extra middelen, verstrekt bij de Midterm Review, is een versnelling aangebracht.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- gesprekken met onze partners, want zo maken we een opgave gemeenschappelijk
- opgavegericht werken en gebruik maken van de verschillende kennisgebieden die we in huis hebben: beleidsmatig, juridisch, financieel, communicatief en instrumenteel
- de juiste verbindingen leggen: per opgave bekijken welk instrument het best past.

Sterk bestuur in Gelderland

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

De adviescommissie De Graaf heeft haar bevindingen en adviezen voor Gelderland in mei 2015 opgeleverd. De provincie was opdrachtgever van deze commissie. In twee grote bestuurlijke rondes is iedere gemeente in Gelderland bezocht. Dit heeft bijgedragen aan onderstaande resultaten:

- oprichting Achterhoek Board en start inrichting van een nieuwe bestuursstructuur die past bij de **WGR**

- afronding fusie voor de nieuwe gemeente Zevenaar (voormalig gemeente Zevenaar en Rijnwaarden)
- start fusie gemeente West-Betuwe (voormalig gemeente Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal)
- uitvoering uitkomsten van een focustraject in de gemeente Zutphen. Dit leidt binnen de gemeente tot het maken van scherpere keuzes

- ontwikkeling Gelderland Academie samen met de VNG. We hebben een passend aanbod geformuleerd en de eerste bijeenkomsten zijn gerealiseerd en positief beoordeeld
- dialogen tussen collegeleden van de provincie en gemeenten. Deze hebben geleid tot constructieve werkafspraken om de kwaliteit van het openbaar bestuur te verbeteren
- omvorming regionale samenwerking Noord-Veluwe naar aanleiding van het advies van Geert Jansen
- start ambtelijke fusie Wijchen-Druten
- uitvoering van een pilot om complexe, meervoudige opgaven aan te pakken samen met gemeente Brummen
- samenwerkingsafspraken met gemeente Neder-Betuwe over de opgaven, zoals de woonsituatie van arbeidsmigranten
- afspraak met de gemeenten Heerde, Hattem en Oldebroek dat een verkenner de samenwerkingsmogelijkheden in de regio onderzoekt
- start vervolg op het onderzoek over de toekomstvisie van Beuningen
- vorming van de gemeente Groesbeek (fusie Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek)

Daarnaast heeft de provincie gezorgd dat de volgende afspraken zijn gemaakt:

- gemeenten Maasdriel en Zaltbommel werken aan een gezamenlijke gebiedsagenda en toekomstvisie voor de Bommelerwaard
- gemeente Culemborg doet een onderzoek naar koers: opgaven en regionale oriëntatie
- gemeente Tiel doet een onderzoek naar koers: opgaven en regionale oriëntatie.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

- maatwerkopdrachten voor neutrale verkenner, om de uitdagingen voor enkele gemeenten en regio's te onderzoeken
- een subsidieregeling voor bestuurskrachtverbetering, zoals voor de fusies in de gemeenten Zevenaar, West Betuwe, Wijchen-Druten en Groesbeek
- open dialogen, waarin gezocht wordt naar gedeelde belangen en niet alleen naar verschillen
- kennisuitwisseling en ontmoeting tussen gemeentelijke bestuurders via de Gelderland Academie.

Toezicht lokale overheden

De resultaten; wat hebben we binnen dit plandoel bereikt?

- uitvoering van onze toezichthoudende taak door:
 - periodiek beoordelen van de uitvoering van wettelijke taken door gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen. Hierbij stond het actueel belang voorop, bijvoorbeeld de huisvesting van statushouders, de uitvoering van de WABO en het op orde zijn van de financiële positie
 - verrichten van nader onderzoek in geval van incidenten, zoals het roestvrij staal in zwembaden
 - beoordelen van de uitvoering van wettelijke taken. Dat bundelden we tot een totaalbeeld dat we met gemeenten bespraken
 - in voorkomende gevallen inzetten van wettelijke instrumenten, zoals het verscherpt financieel toezicht op gemeente Apeldoorn, Beuningen en de gemeenschappelijke regeling Bergerden
 - uitoefenen van 'ARHI -toezicht' ter bescherming van de financiële positie van nieuw te vormen gemeenten, zoals Berg en Dal, Zevenaar en West Betuwe
 - behandelen van vele tientallen klachten van burgers. Met name over de uitvoering van taken op het gebied van de WABO door gemeenten

- transparant maken van ons uitvoeringsprogramma IBT door:
 - presentatie van het IBT-programma 2016-2019 'Vertrouwen en verantwoorden'. Hierin staat wat we van onze partners verwachten, bijvoorbeeld

over uitwisseling van informatie. Omgekeerd zijn wij duidelijk over hoe we resultaten beoordelen en daarover communiceren

- (nog) toegankelijker maken van onze databank gemeentefinanciën en deze data tenminste in het voorjaar en in het najaar te vernieuwen
 - presentatie trends en risico's in factsheets voor PS en belangstellenden
 - presentatie van een actuele samenwerkingskaart met de samenwerkingsverbanden tussen gemeenten
- ondersteuning lokale overheden en kennisdeling door:
 - onderzoek naar de (toekomstige) financiën bij eventuele toekomstige intergemeentelijke samenwerkingen of bestuurlijke fusies. We deden dit bijvoorbeeld voor gemeente Geldermalsen, Neerijnen, Lingewaal, Zaltbommel en Maasdriel
 - organiseren van jaarlijkse ontmoetingen, bijvoorbeeld voor financiële medewerkers en controllers van lokale overheden. Zo organiseerden we in 2018 de landelijke conferentie voor portefeuillehouders financiën in gemeente Arnhem
 - gemeenteraden bewuster maken van de plaatselijke financiële kaders, vanuit onze rol van financieel toezichthouder. We ontwikkelden bijvoorbeeld kengetallen en gaven presentaties voor gemeenteraden en (audit) commissies.

Welke instrumenten hebben we hiervoor gebruikt?

lokale overheden. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor een adequate uitvoering van hun wettelijke taken. Wij vertrouwen erop dat ze dat goed doen de interventieladder om in te kunnen grijpen als dat nodig is

- formele, wettelijke instrumenten, zoals het instellen van preventief toezicht.

Instrumentarium

Instrumenten

Om onze resultaten te behalen, hebben we een breed pallet aan instrumenten tot onze beschikking. Per opgave kiezen we de juiste instrumenten. Hierbij kijken we bijvoorbeeld ook wat het beste bij de partners past. We maken steeds keuzes over de rol die wij aannemen en 'bewandelen' vervolgens de instrumentenladder zoals beschreven in de Omgevingsvisie.

Ons belangrijkste financiële instrument is nog steeds subsidieverlening. In de afgelopen periode hebben wij geleerd dat onze manier van subsidieverlening niet altijd optimaal is voor partners. Te nauwe regelingen prikkelen te weinig om innovatieve oplossingen te bedenken. En 'klantvriendelijkheid' van de systemen kan beter. Momenteel onderzoeken we hoe we ons subsidie-instrumentarium beter kunnen inzetten.

Tijdens de beraadslaging over de Begroting 2019 hebben wij toegezegd om in deze balans speciale aandacht te schenken aan het instrument subsidies. Hierbij lossen wij deze toezegging in.

Waar werken wij met subsidies?

Het stelsel van subsidieregels is in 2016 vereenvoudigd door zoveel mogelijk regels onder te brengen in één subsidieverordening, met één set aan uitvoeringsregels: de Regels Ruimte voor Gelderland. De regeling kent op dit moment 73 subtitels, bijvoorbeeld regels voor de realisatie van beleidsdoelen uit de programma's Steengoed Benutten, Energietransitie, Innovatie Economie, Fauna, Cultuur en Sport. Nieuwe vorm van subsidiëring is een subsidie in de vorm van een lening (toegepast bij de regeling collectief particulier opdrachtgeverschap bij woningen). De afgelopen periode hebben we in ons beleid meer ruimte geboden voor kleine subsidies (< € 25.000).

Zoals het woord al zegt worden bij vaste momenten in de Planning & Control (P&C) cyclus begrotingssubsidies vastgesteld door de Staten. We hebben in de afgelopen periode een ontwikkeling gezien naar een toename. De verwachting is dat die lijn zich zal doorzetten omdat deze manier van financieren (casus specifiek) past bij financieren in netwerken. Met het opnemen van een begrotingssubsidie in bijvoorbeeld de Begroting is enkel de grondslag gecreëerd. De daadwerkelijke verstrekking kan pas nadat de subsidie aanvraag is ingediend.

We maken gebruik van Europese subsidiestromen. De belangrijkste subsidies zijn het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP 3, die zich richt op de agrarische sector, EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) waar productinnovatie gebruik van kan maken, en Interreg waar projecten met onze Duitse bureaus uit gefinancierd worden. De werkzaamheden voeren we uit voor geheel Oost Nederland.

In de afgelopen jaren zijn we garanties en sponsoring als nieuwe instrumenten gaan inzetten. We zijn in 2016 gestart met pilots voor het sponsoren van sportevents. We bekijken nu of we dit instrument mogelijk ook gaan inzetten voor bijvoorbeeld Cultuur. De afgelopen periode hebben we ook meer gewerkt met vouchers. Een voorbeeld hiervan is het stimuleren van kansrijke energieprojecten; het uitschrijven van prijsvragen en challenges. Recentelijk is de Delta Summit 2018, waarbij innovatieve projecten zijn gehonoreerd, daar een goed voorbeeld van.

Inzet financieel instrumentarium in de huidige coalitieperiode

De inzet van onze belangrijkste financiële instrumenten was in de jaren 2015-2018 als volgt (nb. cijfers 2018 t/m september):

	2015	2016	2017	2018 t/m sep	Totaal
N subsidies < € 25.000	285	408	580	540	1.813
In € x 1.000	2.000	2.000	7.000	6.000	17.000
N subsidies > € 25.000 en < € 125.000	306	246	281	254	1.087
In € x 1.000	19.000	14.000	18.000	17.000	68.000
N subsidies > € 125.000	207	262	254	179	902
In € x 1.000	182.000	194.000	188.000	121.000	685.000
N subsidies totaal	798	916	1.115	973	3.802
In € x 1.000	203.000	210.000	213.000	144.000	770.000
N garanties	-	1	2	1	4
In € x 1.000	-	1.150	3.350	400	4.900
N leningen	1	5	1	-	7
In € x 1.000	4.000	4.455	650	-	9.105
N sponsorcontracten	-	6	18	20	44
In € x 1.000	-	285	710	630	1.625

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat het aandeel van de andere financiële instrumenten ten opzichte van wat wij als “traditionele” subsidies uitzetten, bescheiden blijft. De inzet van onze instrumenten is geen doel op zich, deze keus is dienend aan wat we willen bereiken.

Waar werken wij aan?

In 2018 hebben wij vereenvoudigingen in het subsidieproces aangebracht. Het aanvraagproces is verder gedigitaliseerd, formulieren zijn vereenvoudigd en de website is overzichtelijker gemaakt. Samen met aanvragers gaan wij momenteel na welke stappen wij hierin nog meer kunnen nemen (klantreis). In hoofdstuk 1 van de Regels Ruimte voor Gelderland 2016 (RRvG) hebben wij een aantal bepalingen geschrapt of gemakkelijker gemaakt. Ook in de beoordeling van aanvragen zijn vereenvoudigingen aangebracht en voor kleine subsidies werken wij steeds meer met vaste bedragen zodat aanvragers geen begroting meer hoeven in te dienen. In de aanloop naar de nieuwe coalitie gaan wij na of de procedures rond begrotingssubsidies overzichtelijker gemaakt

kunnen worden. Tenslotte willen wij nagaan op welke wijze wij ons (subsidie) instrumentarium meer integraal dienstbaar kunnen laten zijn aan de opgaven die wij aantreffen. Dat kan gevolgen hebben voor de inrichting van de RRvG, die inhoudelijk nu nog is ingedeeld naar onze eigen indeling van werk naar kerntaken.

Onze instrumenten op de instrumentenladder

We maken steeds keuzes over de rol die wij aannemen en 'bewandelen' vervolgens de instrumentenladder zoals beschreven in de Omgevingsvisie. 'Bestuurskracht' is daarbij een essentiële vereiste. In de afgelopen periode hebben wij hier aandacht aan geschonken o.a. in de verkenning naar de bestuurskracht van gemeenten (Eindadvies Adviescommissie Sterk bestuur in Gelderland – Verbinden, vernieuwen, versterken is nodig voor een bestendige toekomst van het openbaar bestuur in Gelderland, PS2015-350). Wij gebruiken de inzet van lobby en het organiseren van netwerkevents om onze eigen rollen en beleidsdoelen zichtbaar te maken en partners te enthousiasmeren en binden.

Meer voorbeelden van de inzet van onze instrumenten zijn:

Loslaten

- De aanleg van breedband is een goed voorbeeld van 'loslaten'. Op het moment dat de markt deze handschoen oppakte hebben wij -bewust- besloten om dat aan de markt te laten.

Faciliteren

- (revolverende) fondsen die veelal bij Topfonds Gelderland zijn ondergebracht.
- Nieuw is het fonds de Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken, dat in de fase van oprichting verkeert (PS2018-75).
- De wetenschappelijke studie "De kracht van Oost", heeft inzicht geboden in de potentie van onze provincie en regio's. De studie vormde een basis om met partners het gesprek te voeren en een versterking van de economische governance op het samenwerken en samen investeren in gang te zetten.

Stimuleren

- Het werken in partnerschap heeft zich vertaald in talloze intentieovereenkomsten (bijvoorbeeld herinrichting uiterwaarden of Eerbeek-Loenen 2030, PS2018-631), Letters of Support (voor het WK Inline Skaten), manifesten (Ruimtelijke adaptatie) en convenanten (Cultuurconvenant 2017-2020, PS2017-76 of de Green Deals), waarin we gezamenlijke intenties en of beleidsagenda's met onze partners hebben gedeeld.
- Waar de belangen omvangrijker en complexer waren, en inzet van middelen aan de orde is, hebben we bestuurs- en samenwerkingsovereenkomsten gesloten, zoals bijvoorbeeld bij bedrijvenpark H2O (PS2018-454) en bij de Maaslijn (PS2018-13).
- Er zijn nieuwe verbonden gesloten zoals met de Stichting Economic Board Arnhem-Nijmegen, de Interregionale Alliantie Rijn Alpine Corridor, en Stichting Legal Valley (juridisch netwerk).
- Met diverse subsidies stimuleren wij de realisatie van gezamenlijke doelen.

Regisseren

- Opdrachtverstrekking vallen onder regisseren. Europese en eigen inkoopregels vormen hiervoor de kaders. Zo worden alle infrastructurele projecten – zowel het beheer als de aanleg van nieuwe infra- aanbesteed, waarbij wij de regie voeren over de eisen die we opleggen aan aannemers en het toezicht dat we uitoefenen bij de realisatie.

Reguleren

- Naast het stelsel van subsidieregels, is de provinciale Omgevingsverordening een belangrijk instrument waarmee doelen uit het fysieke domein worden gerealiseerd. Er zijn voortdurend actualisaties geweest de afgelopen vier jaar. Nieuwe beleidsinzichten hebben daarnaast een aantal toevoegingen noodzakelijk gemaakt, zoals het Plussenbeleid en het verbod op groei van de geitensector vanwege gezondheidsrisico's voor burgers.
- Weliswaar voortkomend uit landelijke wetgeving, maar de inzet van het instrument inpassingsplan kan niet onvermeld blijven. Met dit instrument hebben we veel beleidsdoelen gerealiseerd zoals de PAS-maatregelen in Natura-2000 gebieden, diverse rondwegen, en windparken als Bijvanck en Zaltbommel. We hebben vaak op verzoek van gemeenten deze inpassingsplannen gemaakt.
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) zijn eveneens regulerende instrumenten. De VTH-taken worden deels uitgevoerd door de eigen organisatie, deels door de omgevingsdiensten. Onder onze bevoegdheid verlenen wij in totaal ca 1.600 vergunningen/ontheffingen per jaar. We voerden jaarlijks circa 2.900 controles uit. Daarnaast kwamen er per jaar ongeveer 2.300 klachten en meldingen binnen waarop we geacteerd hebben. Hierdoor zijn overtredingen beëindigd of voorkomen. Ook handhaven wij samen met partners. Hiervoor hebben wij het convenant “Handhaven op elkaars terrein” gesloten.
- Een aanzienlijk deel van de bedrijven waarvoor wij bevoegd gezag zijn, moet een milieujaarverslag opstellen. De omgevingsdiensten hebben in de periode 2015-2018 bijna 500 van dergelijke rapportages beoordeeld.